

Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Γενική Φυτοπαθολογία Εργαστήριο

Ενότητα 5: Φυτοπαθολογική μυκητολογία

Δρ Δήμητρα Ζωάκη-Μαλισιόβα
Καθηγήτρια Εντομολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τμήμα: Τεχνολόγων Γεωπόνων

Τίτλος Μαθήματος: Γενική Φυτοπαθολογία Εργαστήριο

Ενότητα 5: Φυτοπαθολογική μυκητολογία

Όνομα Καθηγητή: Δρ Δήμητρα Ζωάκη-Μαλισιόβα

Βαθμίδα Καθηγητή: Καθηγήτρια

Άρτα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Φυτοπαθολογική μυκητολογία

Σκοποί ενότητας

- Αναγνώριση των μυκηλιακών κατασκευών.
- Διάκριση των τρόπων αναπαραγωγής των μυκήτων.
- Ταξινόμηση των μυκήτων.

Περιεχόμενα ενότητας

- Ταξινόμηση των μυκήτων.
- Παρασιτισμός-Σαπροφυτισμός.
- Βασίλειο των μυκήτων.

Ταξινόμηση μυκήτων

Ταξινόμηση

Ευκάρυοι οργανισμοί κατατάσσονται σε 6 Βασίλεια

– **ANIMALIA**

– **PLANTAE**

– **FUNGI** (*Ασκομύκητες, Βασιδιομύκητες, Ζυγομύκητες, Δευτερομύκητες, Χυτρίδιομύκητες*)

– **PROTOZOA** (*Μυξομύκητες, Πλασμωδιοφορομύκητες*)

– **CHROMISTA** (*Ωομύκητες*)

– **PROTISTA**

Η πρόοδος που σημειώθηκε στη μελέτη της λεπτής δομής του κυττάρου, της βιοχημείας και κυρίως της μοριακής βιολογίας οδήγησαν τους συστηματικούς να κατατάξουν τους μύκητες σε τρία διαφορετικά βασίλεια

Ταξινόμηση: 3 Βασίλεια «μυκήτων»

- «Κατώτεροι μύκητες» (*παλαιά κατάταξη*)
  - **PROTOZOA** (Κλάσεις Myxomycetes, Plasmodiophoromycetes)
  - **CHROMISTA** (Κλάση Oomycetes)
- **Πραγματικοί (true) μύκητες**
  - **FUNGI** (Κλάσεις Chytridiomycetes, Zygomycetes, Ascomycetes, Basidiomycetes, Deuteromycetes)

Ταξινόμηση: 3 Βασίλεια «μυκήτων»

- Ό,τι ανήκει στα Protozoa & Chromista (κατώτεροι μύκητες) θεωρείται σήμερα ως μικροοργανισμός που μοιάζει με μύκητα (fungal-like) και ονομάζεται **ψευδομύκητας** (pseudo-fungi)
- Οι πραγματικοί (ανώτεροι) μύκητες σχηματίζουν **μυκήλιο**, δεν έχουν χλωροπλάστες και τα κυτταρικά τους τοιχώματα περιέχουν **γλυκάνες** και **χιτίνη**

Ταξινόμηση: 3 Βασίλεια «μυκήτων»

- Οι μύκητες (ψευδομύκητες & πραγματικοί μύκητες) ταξινομούνται σε φύλα (το επόμενο ταξινομικό άθροισμα μετά το Βασίλειο)
- Ταξινόμηση φυτοπαθογόνων μυκήτων σε Βασίλεια & Φύλα
  - **Protozoa:** Myxomycota, Plasmodiophoromycota
  - **Chromista:** Oomycota
  - **Fungi:** Chytridiomycota, Zygomycota, Ascomycota, Basidiomycota
- Περαιτέρω ταξινόμηση γίνεται βάσει χαρακτήρων σε Κλάσεις, Τάξεις, Οικογένειες, Γένη, Είδη

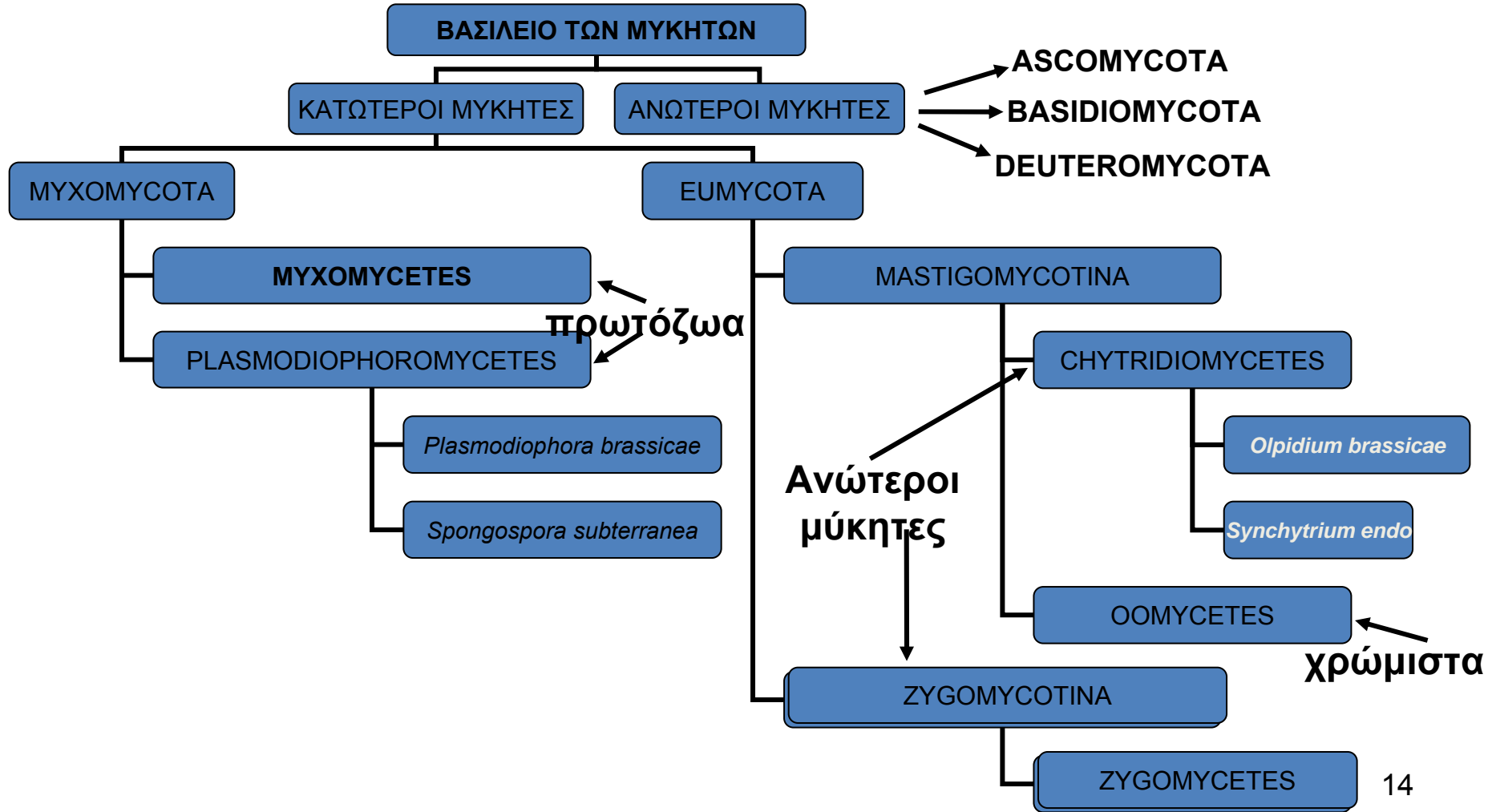

Ταξινόμηση: 3 Βασίλεια «μυκήτων»

- Κατά τη σύγχρονη ταξινόμηση έχει υιοθετηθεί η παλαιά Κλάση των Αδηλομυκήτων (Deuteromycetes, *fungi imperfecti*)
- Διατηρείται ανεπίσημα ως Mitosporic fungi και είναι άθροισμα τεχνητό, επειδή περιλαμβάνει τις αγενείς (ατελείς) μορφές των βασιδιομυκήτων και -κυρίως- ασκομυκήτων

Ονοματολογία-Ταξινόμηση (παλαιά-νέα)

Παρασιτισμός-Σαπροφυτισμός

Βιολογική σχέση παρασίτου-ξενιστή

τρόποι παρασιτισμού μυκήτων

- **Υποχρεωτικό σαπρόφυτο** ονομάζεται το παθογόνο που τρέφεται από νεκρά υποστρώματα και προκαλεί ασθένεια στο φυτό με την παρουσία του και μόνο
- **Υποχρεωτικό παράσιτο** ονομάζεται το παθογόνο που παρασιτεί τα φυτά και άρα στη φύση ζει πάντα εις βάρος των ζωντανών φυτικών κυττάρων
  - Δεν καλλιεργούνται σε τεχνητά-νεκρά υποστρώματα
  - Εδώ ανήκουν και οι ιοί (δεν θεωρούνται οργανισμοί)

Βιολογική σχέση παρασίτου-ξενιστή

τρόποι παρασιτισμού μυκήτων

- **Προαιρετικά σαπρόφυτα** ονομάζονται τα παθογόνα που ζουν κατά προτίμηση ως παράσιτα, όμως είναι ικανά να συλλέξουν θρεπτικά συστατικά από νεκρό υπόστρωμα τουλάχιστον για δεδομένο χρονικό διάστημα
- **Προαιρετικά παράσιτα** ονομάζονται τα παθογόνα που κατά κανόνα επιβιώνουν ως σαπρόφυτα και μόνο υπό ευνοϊκών για αυτά συνθηκών ή σε εξασθενημένα φυτά ή φυτικά όργανα μπορούν να παρασιτήσουν

Σαπροφυτισμός–Παρασιτισμός των μυκήτων

- **Υποχρεωτικά σαπρόφυτα** (*Fumago* sp, ο μύκητας «καπνιά» που τρέφεται από τις μελιτώδεις εκκρίσεις των εντόμων)
- **Προαιρετικά παράσιτα** (*Botrytis cinerea*, *Alternaria*, *Pythium* spp, *Rhizoctonia solani*)
- **Υποχρεωτικά παράσιτα** (ωίδια, σκωριάσεις, περονόσποροι)
- **Προαιρετικά σαπρόφυτα** (*Verticillium dahliae*, *Fusicladium pyrorum*, *Phytophthora infestans*)

Σαπροφυτισμός–Παρασιτισμός

- Παρασιτισμός πιο εξελιγμένος τρόπος ζωής από το σαπροφυτισμό
  - Το παράσιτο ξεπερνά εμπόδια και μηχανισμούς αντοχής του ξενιστή
  - **Υποχρεωτικό παράσιτο:** τρέφεται από τα κύτταρα του ξενιστή, χωρίς να τα θανατώνει (υφίσταται λεπτή και εξειδικευμένη σχέση ξενιστή-παθογόνου, μιας και το παθογόνο δύναται να προσβάλει μόνο ένα είδος ξενιστή ή/και ορισμένες μόνο ποικιλίες του)

Σαπροφυτισμός–Παρασιτισμός

- Στα **προαιρετικά παράσιτα** δεν υπάρχει εξειδίκευση (το ίδιο παθογόνο προσβάλλει σε ευνοϊκές συνθήκες πολλά διαφορετικά είδη φυτών)
- **Νεκρότροφο** ονομάζεται το παθογόνο που σκοτώνει και αποδιοργανώνει το πρωτόπλασμα του φυτικού κυττάρου πριν φθάσει σε αυτό

Σαπροφυτισμός–Παρασιτισμός

- Περισσότερες **μεταδοτικές** ασθένειες, το ποσό της ζημιάς που γίνεται στο φυτό είναι μεγαλύτερο από ό,τι θα αναμενόταν βάσει της αφαίρεσης ύδατος και θρεπτικών συστατικών
- Η πρόσθετη ζημιά οφείλεται σε βιολογικώς δραστικές ουσίες (**ένζυμα, τοξίνες, φυτορμόνες**), που εκκρίνονται από το παθογόνο ή από το φυτό ως αντίδραση στην παρουσία του παθογόνου

Βασίλειο των μυκήτων

Χαρακτηριστικά μυκήτων

- **Ευκαρυωτικοί** μ/ο
- **Ετερότροφοι** (έλλειψη φωτοσυνθετικού μηχανισμού)
- Κύτταρα με **κυτταρικό τοίχωμα** από **χιτίνη** ή **κυτταρίνη**
- Σχηματίζουν **θαλλό** (το βλαστικό σώμα τους)
- Παρουσιάζουν **αγενή & εγγενή** τρόπο αναπαραγωγής
- Διαβιούν σε **ποικιλία θρεπτικών** υποστρωμάτων

Περιβάλλον ανάπτυξης μυκήτων

- Οι περισσότεροι φυτοπαθογόνοι μύκητες ευνοούνται σε θερμοκρασίες 20-30°C (**μεσοθερμόφιλοι**)
- Οι περισσότεροι ζουν σε περιβάλλον με **σχετική υγρασία πάνω από 85%**
- Θεωρούνται **οξύφιλοι** και ευνοούνται σε υποστρώματα με **pH 4.5-6.5**
- Οι περισσότεροι είναι υποχρεωτικά αερόβιοι, ορισμένοι είναι προαιρετικά αναερόβιοι, ενώ **δεν** υπάρχουν υποχρεωτικά αναερόβιοι μύκητες

Θαλλός (1)

- Το βλαστικό σώμα των μυκήτων δεν διαφοροποιείται σε ρίζες, βλαστούς, φύλλα, κ.ά., όπως στα φυτά
- Σε ορισμένους μύκητες συνίσταται από άμορφη πρωτοπλασματική μάζα χωρίς κυτταρικό τοίχωμα και λέγεται **αμοιβαδοειδής θαλλός**
- Στην περίπτωση που ο αμοιβαδοειδής θαλλός έχει έως δύο πυρήνες ονομάζεται **μυξαμοιβάδα** (μυξομύκητες), ενώ όταν περιέχει περισσότερους από δύο πυρήνες ονομάζεται **πλασμώδιο** (πλασμωδιοφορομύκητες)

Θαλλός (2)

- Η πλειοψηφία των μυκήτων που απασχολούν τη Φυτοπαθολογία [μυκηλιακοί ή νηματοειδείς (filamentous) μύκητες], ο θαλλός παρουσιάζεται με τη μορφή νηματοειδών μικροσωληνίσκων που ονομάζονται **υφές**
- Οι υφές είναι κοίλες εσωτερικά και περιλαμβάνουν το κυτταρόπλασμα και τα κυτταρικά οργανίδια
- Το σύνολο των υφών αποτελεί το **μυκήλιο**

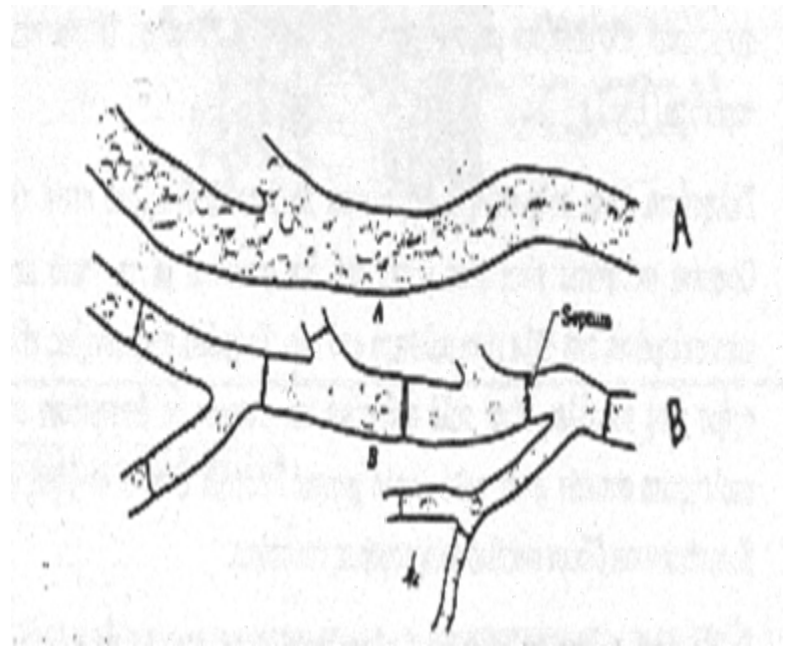

Κοινοκύτταρο-Πολυκύτταρο μυκήλιο

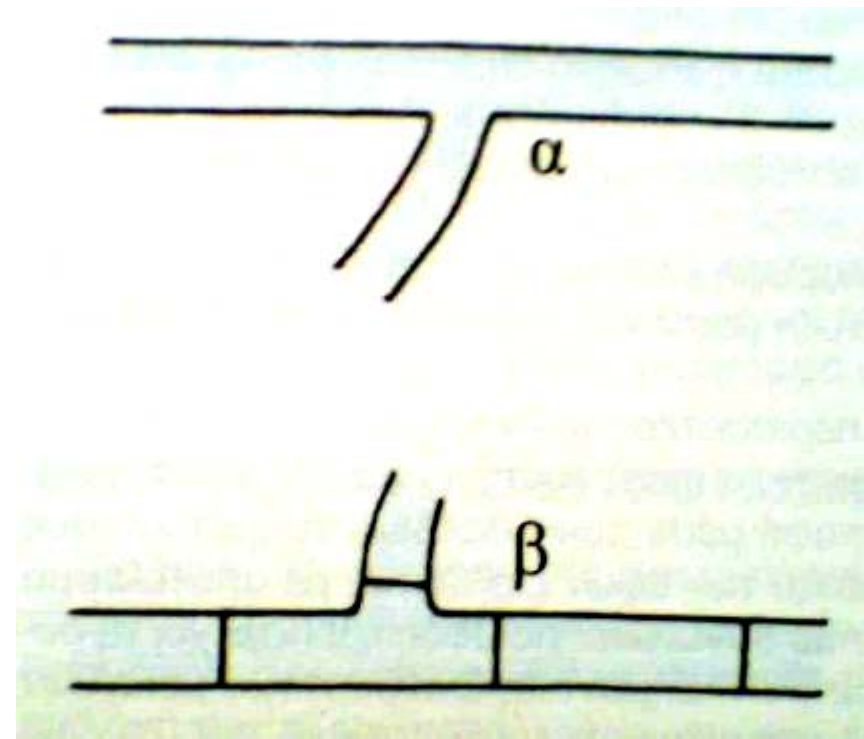
- Υπάρχουν υφές με εγκάρσια χωρίσματα κατά διαστήματα που ονομάζονται **septa (πολυκύτταρο μυκήλιο)** και υφές χωρίς εγκάρσια χωρίσματα (**κοινοκύτταρο μυκήλιο**)
- Στο κοινοκύτταρο μυκήλιο υπάρχει περίπτωση δημιουργίας septum για την απομόνωση κάποιου τμήματος υφής, όταν υποστεί βλάβη ή είναι πολύ γηρασμένο ή υφίσταται η επίδραση τοξικών παραγόντων

Κοινοκύτταρο-Πολυκύτταρο μυκήλιο

A. Κοινοκύτταρο μυκήλιο

B. Πολυκύτταρο μυκήλιο

Κοινοκύτταρο-Πολυκύτταρο μυκήλιο

μικροσκόπιο

Κοινοκύτταρο μυκήλιο

Πολυκύτταρο μυκήλιο

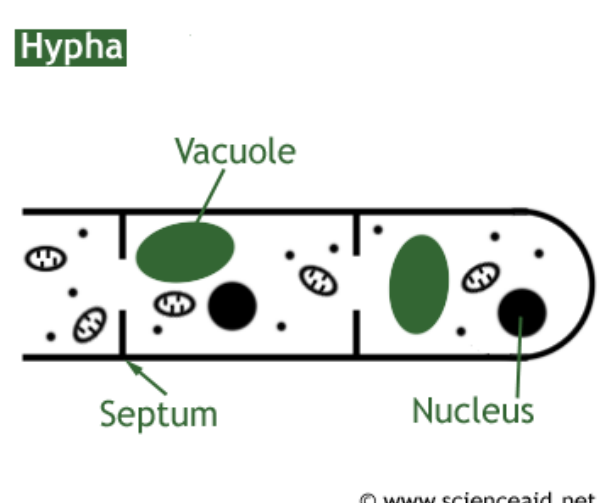
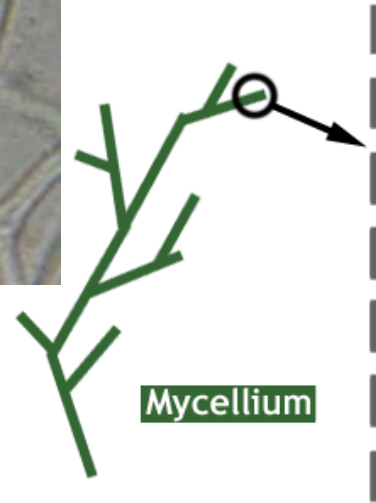
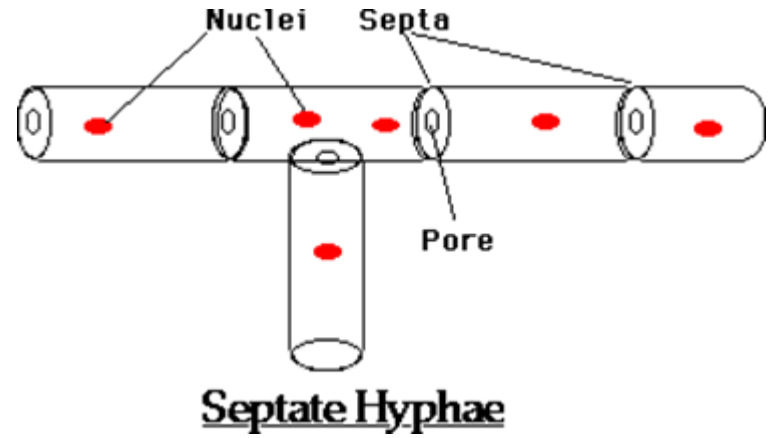

Υφές

- Νέα υφή προκύπτει με τη βλάστηση της αναπαραγωγικής μονάδας (συνήθως σπορίου) από το οποίο σε ευνοϊκές συνθήκες εκπτύσσεται μία βλαστική υφή, που επιμηκύνεται και διακλαδίζεται
- Αύξηση των υφών συντελείται στο επάκριο μέρος τους, ενώ το «παλιό» μυκήλιο συνήθως νεκρώνεται
- Στους ανώτερους μύκητες (ασκομύκητες, βασιδιομύκητες και αγενείς τους μορφές), τα septa φέρουν έναν ή περισσότερους πόρους μέσω των οποίων είναι δυνατή η ροή κυτοπλάσματος μεταξύ γειτονικών τμημάτων υφών ή ακόμα και η διέλευση οργανιδίων, έως και πυρήνων

Υφές

Σύνθεση κυτταρικών τοιχωμάτων

- **Ανώτεροι μύκητες** (ασκομύκητες, βασιδιομύκητες, αδηλομύκητες) & χιτριδιομύκητες: **χιτίνη** και μη κυτταρινικές β-γλυκάνες
- **Ωομύκητες** (*Pythium, Phytophthora*): **κυτταρίνη** και β-γλυκάνη
- **Ζύμες που ταξινομούνται στους ασκομύκητες** (*Saccharomyces, Candida*): **μαννάνη** και β-γλυκάνη
- **Ζύμες που ταξινομούνται στους βασιδιομύκητες** (*Rhodotorula*): **χιτίνη** και **μαννάνη**

Αναπαραγωγή μυκήτων

Αγενής

- Μυκήλιο
- Σκληρώτια*
- Ριζόμορφα*
- Αγενή σπόρια (τυπικός τρόπος: κονιδιοφόροι)

* Οι μύκητες δεν κάνουν ιστούς, πολλές φορές όμως οι υφές πλέκονται και αναστομώνονται σχηματίζοντας **ψευδο-ιστούς**

Εγγενής

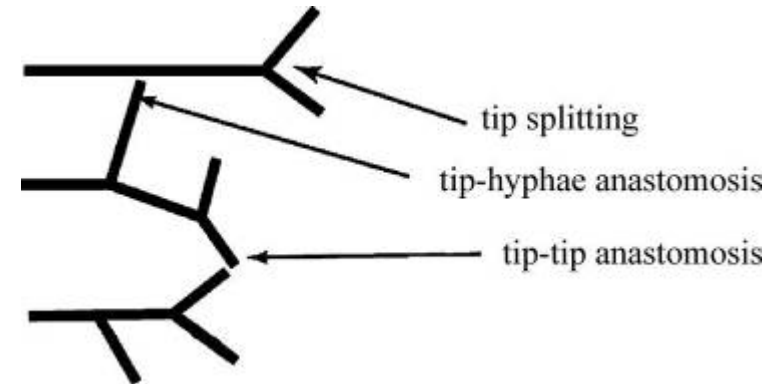
- Εγγενή Σπόρια

Κατά την αγενή αναπαραγωγή δεν λαμβάνει χώρα ένωση πυρήνων, κάτι που συμβαίνει κατά την εγγενή αναπαραγωγή

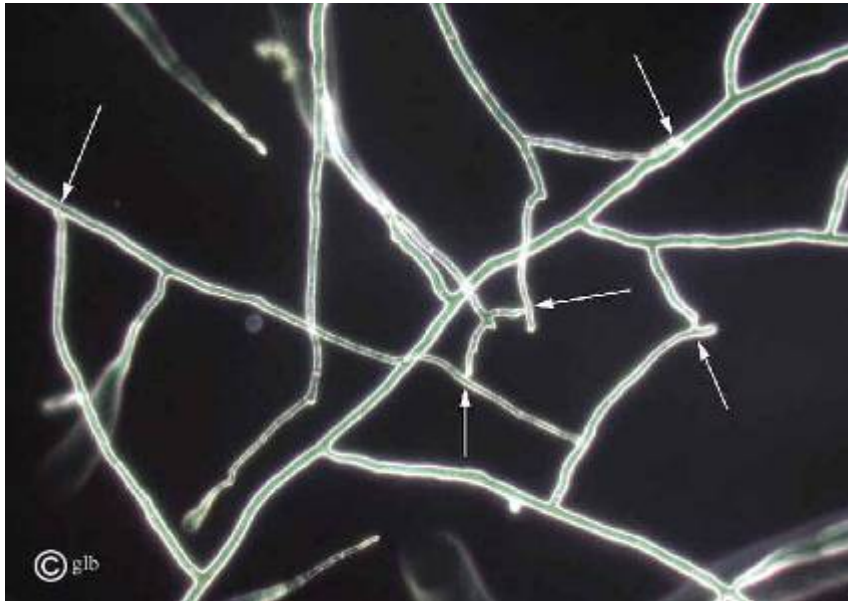

Αναστομώσεις-Ψευδοϊστοί

- Οι γειτονικές υφές των μυκήτων **αναστομώνονται**, ήτοι διεγείρονται και εκπτύσσουν πλάγιες διακλαδώσεις, οι οποίες έρχονται σε επαφή ή κάμπτονται και έρχονται σε επαφή τα επάκρια τμήματά τους
- Αυτό προκαλεί λύση κυτταρικών τοιχωμάτων και δημιουργία γέφυρας επικοινωνίας μεταξύ των υφών με ανταλλαγή γενετικού υλικού και κυττοπλάσματος

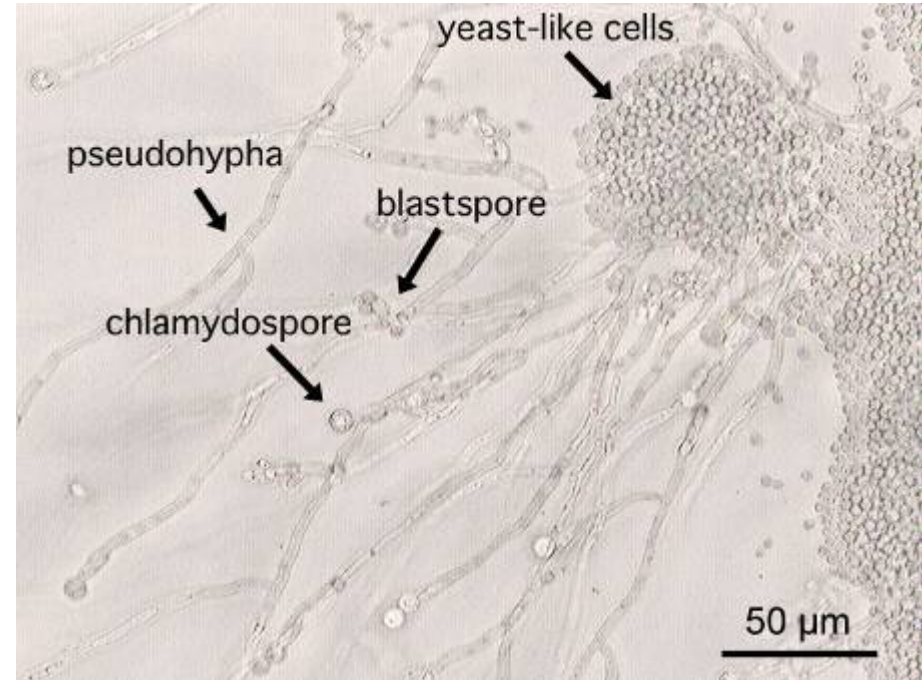

Αναστομώσεις-Ψευδοϊστοί

Αναστομώσεις-Ψευδοϊστοί

- Μέσω της αναστόμωσης, πολλοί ανώτεροι μύκητες σχηματίζουν **ψευδοϊστούς**
- Οι ψευδοϊστοί είναι οργανωμένα συμπλέγματα υφών, που συχνά αποκτούν μακροσκοπικές διαστάσεις, π.χ. καρποφορίες ανωτέρων μυκήτων

Βλαστικές & Αναπαραγωγικές δομές μυκήτων από ψευδοϊστούς (1)

- **Μυκηλιακά κορδόνια** (mycelial stands): σχοινοειδείς μυκηλιακές κατασκευές, στις οποίες έχουν παράλληλη διάταξη και αναστομώνονται μεταξύ τους σε πυκνά διαστήματα
- Σχηματίζονται προοδευτικά γύρω από μία ή περισσότερες υφές-οδηγούς από τις οποίες εκπτύσσονται, αναστομούμενες και συμπλεκόμενες μεταξύ τους, πλάγιες υφές

Βλαστικές & Αναπαραγωγικές δομές μυκήτων από ψευδοϊστούς (2)

- **Ριζόμορφα** (rhizomorpha): σχοινοειδείς μυκηλιακές κατασκευές, στις οποίες έχουν παράλληλη διάταξη και αναστομώνονται μεταξύ τους σε πυκνά διαστήματα
- Μοιάζουν με ρίζες ανωτέρων φυτών και συγκροτούνται από παράλληλες μη διακλαδιζόμενες υφές

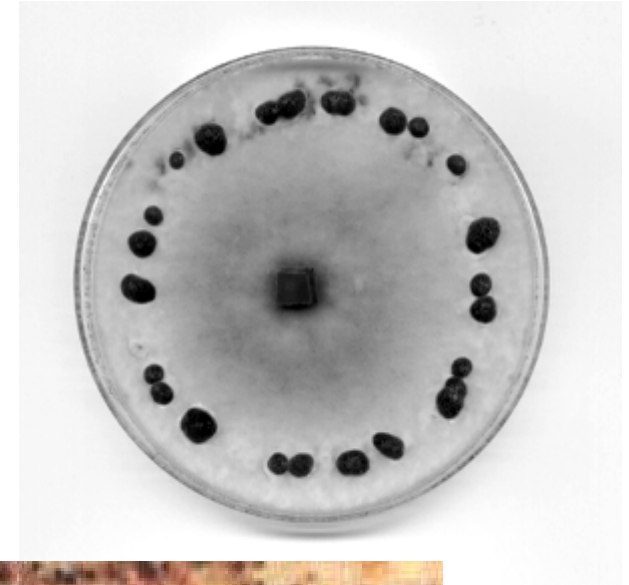

Βλαστικές & Αναπαραγωγικές δομές μυκήτων από ψευδοϊστούς (3)

- **Σκληρώτια** (sclerotia): σώματα σκληρής συστάσεως που σχηματίζονται από πλεκτεγχυματικές διαφοροποιήσεις υφών και συνήθως βρίσκονται σε κατάσταση ληθάργου
- Χρησιμεύουν σαν αποθησαυριστικά και ληθαργικά όργανα και επιτρέπουν στο μύκητα να επιβιώνει υπό δυσμενείς περιβαλλοντικές συνθήκες

Σκληρώτια

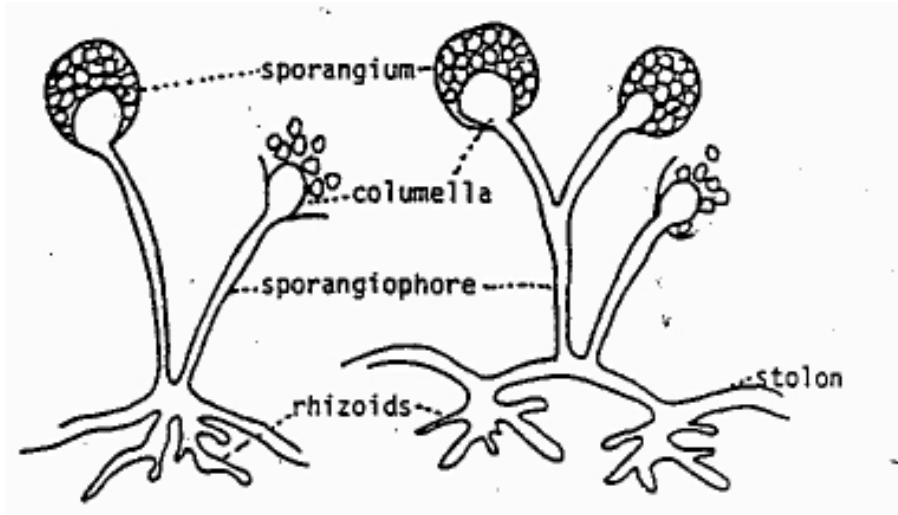

Εξειδικευμένες διαφοροποιήσεις υφών (1)

- **Ριζοειδή** (rhizoids): κοντές μυκηλιακές διακλαδώσεις του θαλλού, που θυμίζουν διακλαδώσεις ριζών, οι οποίες σχηματίζονται στη βάση μικρών μονοκύτταρων θαλλών ή μικρών σποριοφόρων
- Χρησιμεύουν για τη στερέωση του θαλλού και πρόσληψη νερού και θρεπτικών στοιχείων
- Σε κατώτερους μύκητες (Mastigomycotina, Zygomycotina)
- Συχνά τα ριζοειδή συνδέονται μεταξύ τους με εναέριες παραφυάδες (**στόλωνες, stolons**), όπως παρατηρείται στο μύκητα *Rhizopus stolonifer*

Εξειδικευμένες διαφοροποιήσεις υφών (1)

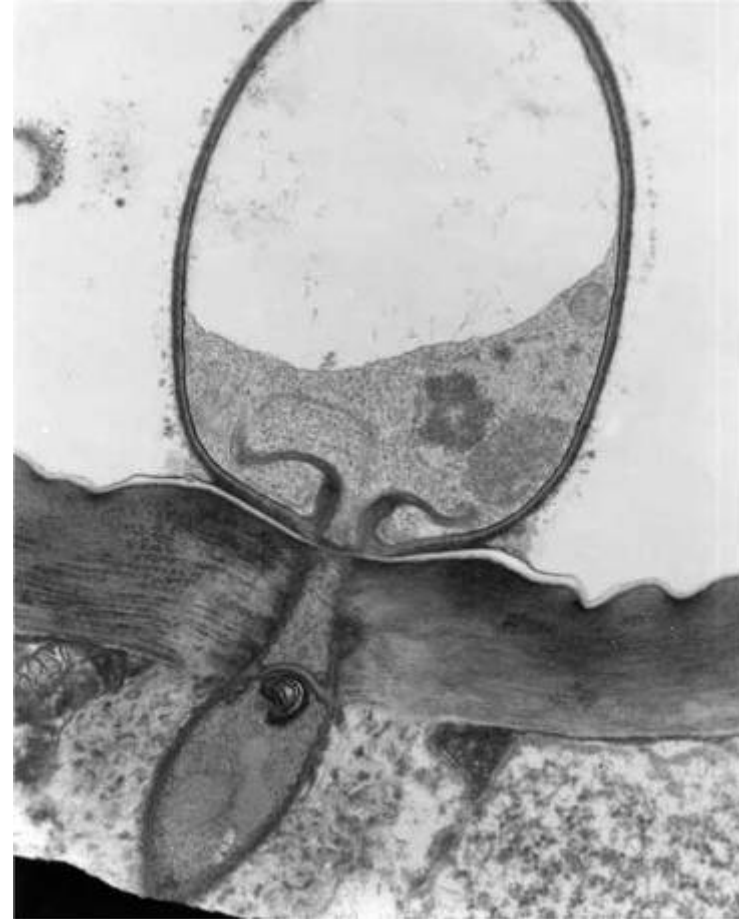
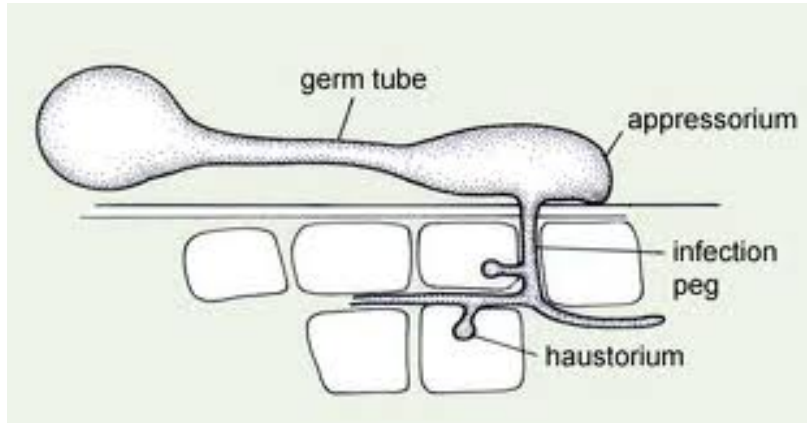

Εξειδικευμένες διαφοροποιήσεις υφών (2)

- **Appressorium:** απλή ή λοβώδης διόγκωση που εμφανίζεται σε βλαστικούς σωλήνες ή υφές και εξασφαλίζει την πρόσφυσή τους στην επιφάνεια του ξενιστή
- Η εφυμενίδα πολλών φυτών είναι ανθεκτική στη δράση των λυτικών ενζύμων, οπότε με την πρόσφυση του μύκητα (π.χ. Erysiphales) με το appressorium δημιουργείται λεπτή υφή διατρήσεως εκφύεται από τη βάση του
- Έτσι διαπερνά την εφυμενίδα και πραγματώνεται περαιτέρω η ανάπτυξη του μύκητα στον υποκείμενο φυτικό ιστό

Appressorium

Appressorium

Appressorium του μύκητα *Glomus mosseae* σε ρίζα σίκαλης χρωματισμένο με μπλε χρώμα (Pelikan)

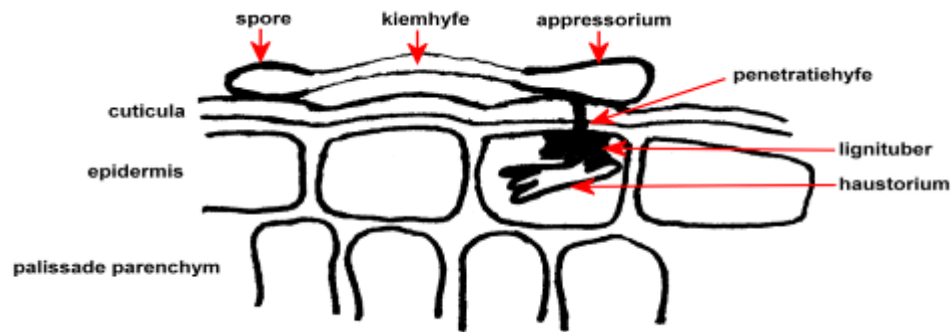
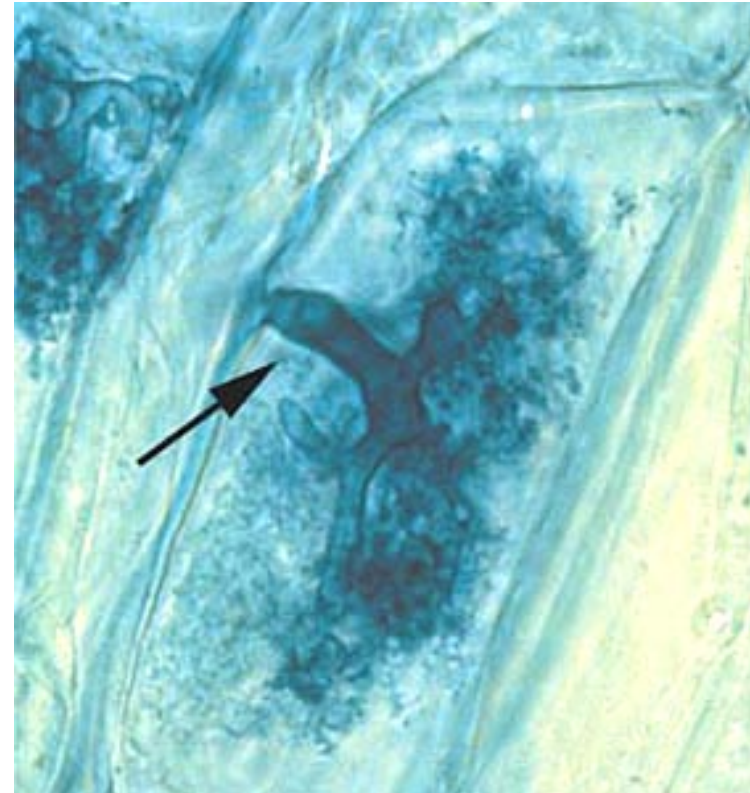
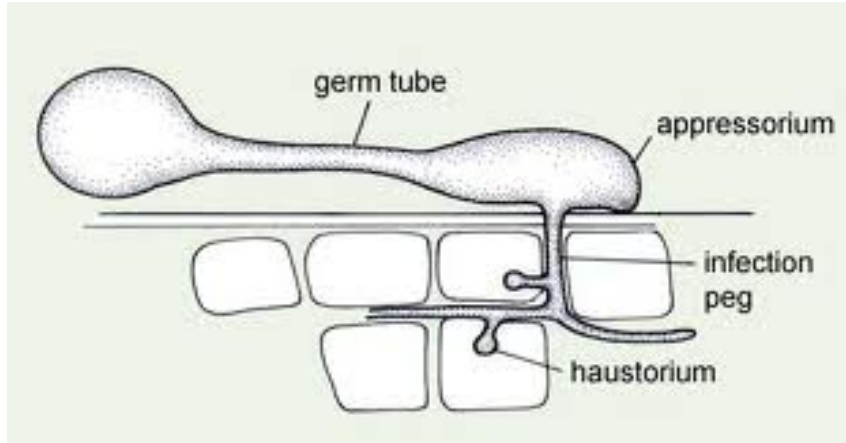
Εξειδικευμένες διαφοροποιήσεις υφών (3)

- **Μυζητήρες** (haustoria): πολλά υποχρεωτικά παράσιτα (Uredinales, Erysiphales, Peronosporales) σχηματίζουν εξειδικευμένες ενδοκυτταρικές διαφοροποιήσεις υφών
- Σχηματισμός μυζητήρων ξεκινά από μεσοκυτταρικές υφές ή από υφές διατρήσεως που προέρχονται από appressoria ή από εξωκυτταρικές υφές

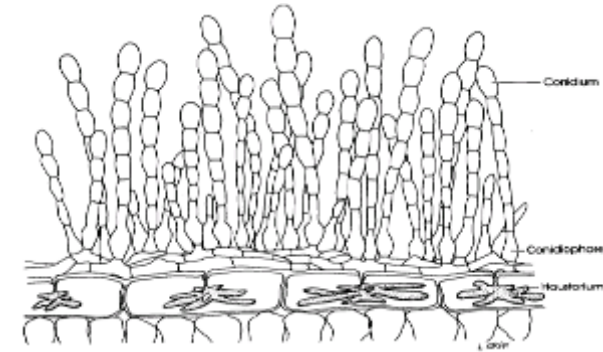
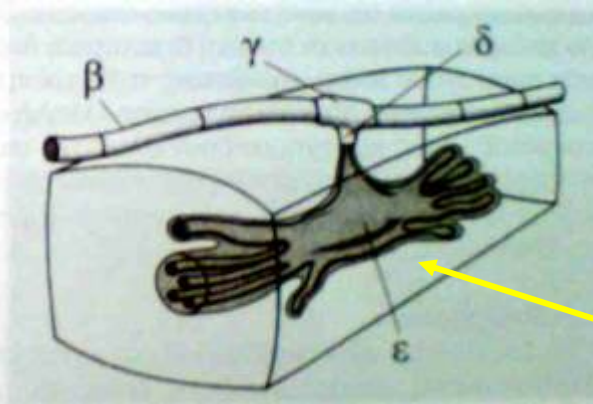
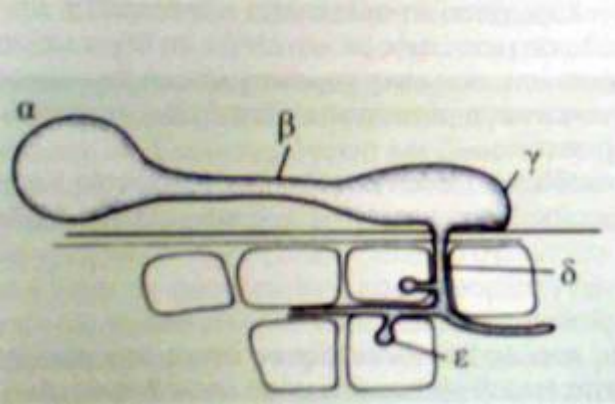

Μυζητήρες (haustoria)

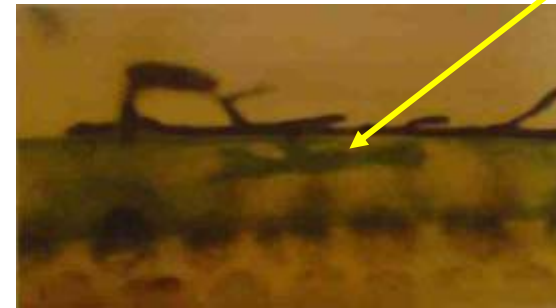

Appressorium & Haustoria

Σχηματική απεικόνιση σπορίου (α), βλαστικής υφής (β), πλάκας συγκατήσεως (γ), υφή διείδυσης (δ), μυζητήρων (ε)

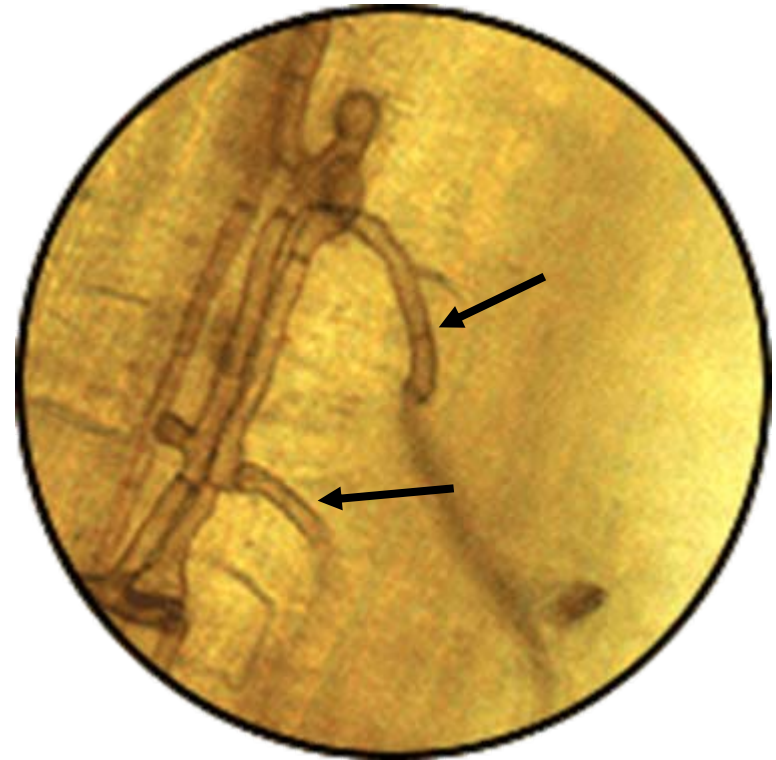
Πολυσχιδής μυζητήρας των Erysiphales

Εξειδικευμένες διαφοροποιήσεις υφών (4)

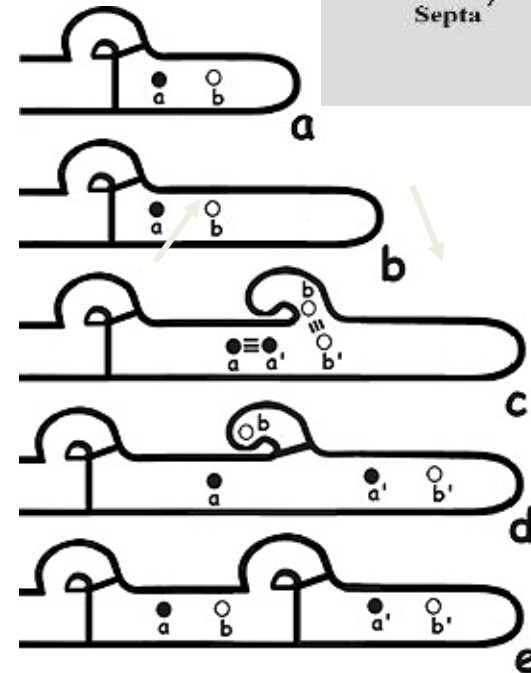
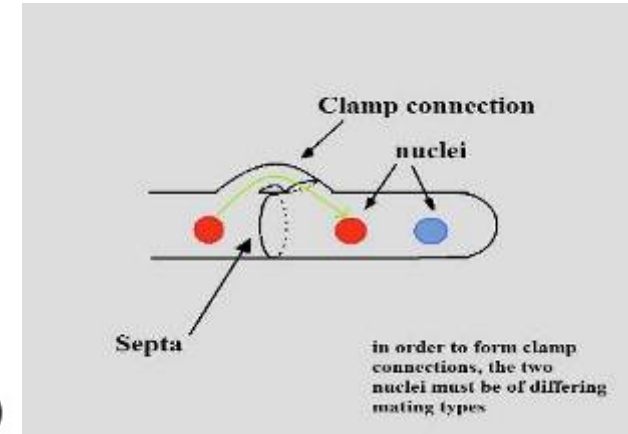
- **Υφοπόδια** (hyphopodia): βραχείς μυκηλιακοί κλάδοι μήκους ενός ή δύο κυττάρων που δημιουργούνται από εξωτερικές επιφανειακές υφές ορισμένων παρασιτικών μυκήτων
- Εξειδικευμένες μυζητικές δομές μυκήτων, των οποίων το μυκήλιό τους αναπτύσσεται επιφανειακά στους ιστούς των ξενιστών-φυτών

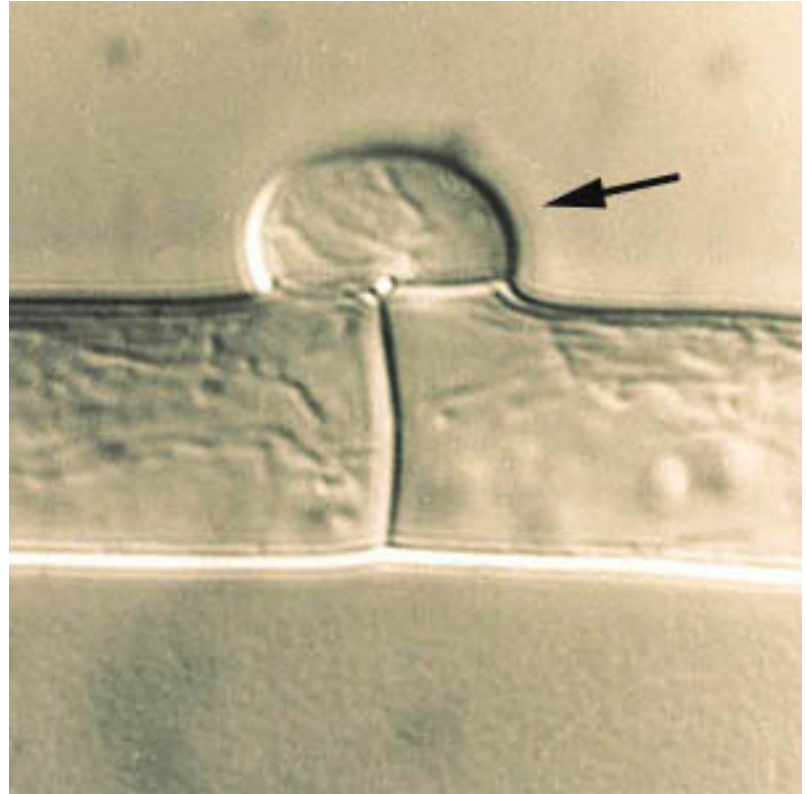

Εξειδικευμένες διαφοροποιήσεις υφών (5)

- **Μυκηλιακοί κρίκοι** (clamp connections) ή απλά **κρίκοι**: το δικαρυωτικό μυκήλιο των **βασιδιομυκήτων** στο σημείο των septa φέρει κατά κανόνα πλάγιες κυκλικές αναστομώσεις
- Δημιουργούνται κατά την πορεία της συζυγούς διαίρεσης των πυρήνων της δικάρου υφής

Μυκηλιακοί κρίκοι (clamp connections)

Αναπαραγωγή μυκήτων (1)

- Αγενώς (asexually)
- Εγγενώς (sexually)
- Παρασεξουαλικός κύκλος
- Κατά τον **αγενή και εγγενή** τρόπο αναπαραγωγής προϋποθέτουν το σχηματισμό **σπορίων**

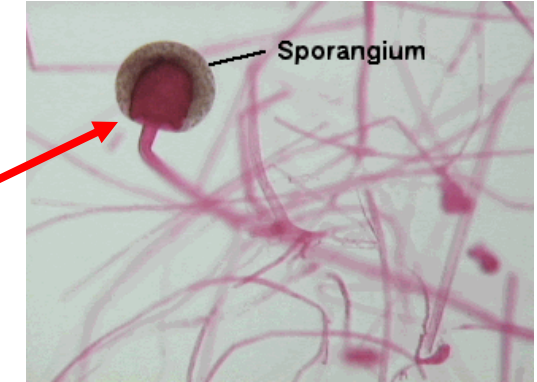
Αναπαραγωγή μυκήτων (2)

- Τα αγενή σπόρια είναι πολυπληθέστερα και κατέχουν σημαντικότερο ρόλο στη διασπορά και πολλαπλασιασμό των μυκήτων από ό,τι τα εγγενή σπόρια (**εξαίρεση**: βασιδιομύκητες)
- Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα συσσωματώματα σωματικών υφών (π.χ. σκληρώτια) είναι δυνατό να λειτουργήσουν και ως αναπαραγωγικές μονάδες (propagules)

Διάκριση ΑΓΕΝΩΝ σπορίων

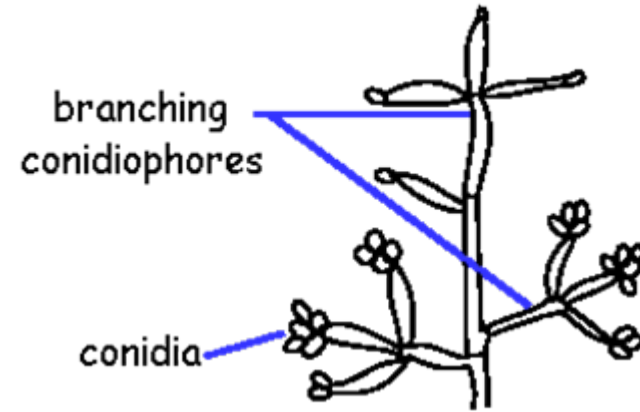
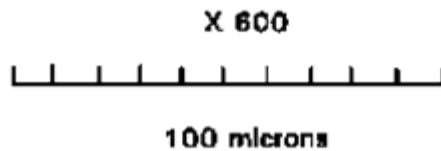
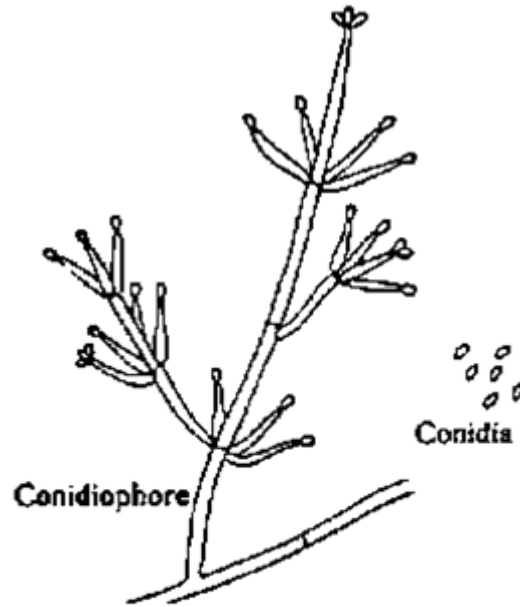
Βάσει του τρόπου σχηματισμού τους

- Σε εκείνα που σχηματίζονται εντός εξειδικευμένων πολυπύρηνων κυττάρων, των **(ζω)σπορειαγγείων** (sporangia) → κατώτεροι μύκητες (Oomycetes)
- Σε εκείνα που σχηματίζονται εξωτερικά σε υφές ή εξειδικευμένους κλάδους υφών, των **κονιδιοφόρων** → ανώτεροι μύκητες και χαρακτηρίζονται γενικά ως **κονίδια** (conidia)

Διάκριση ΑΓΕΝΩΝ σπορίων

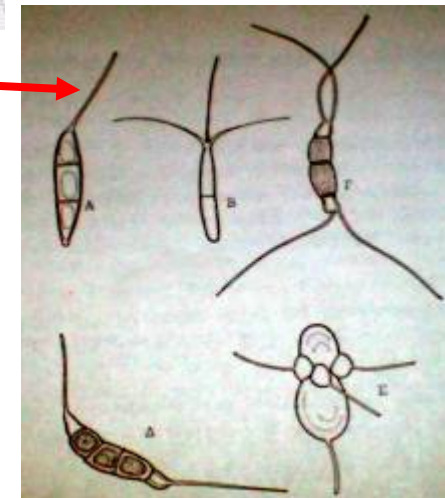

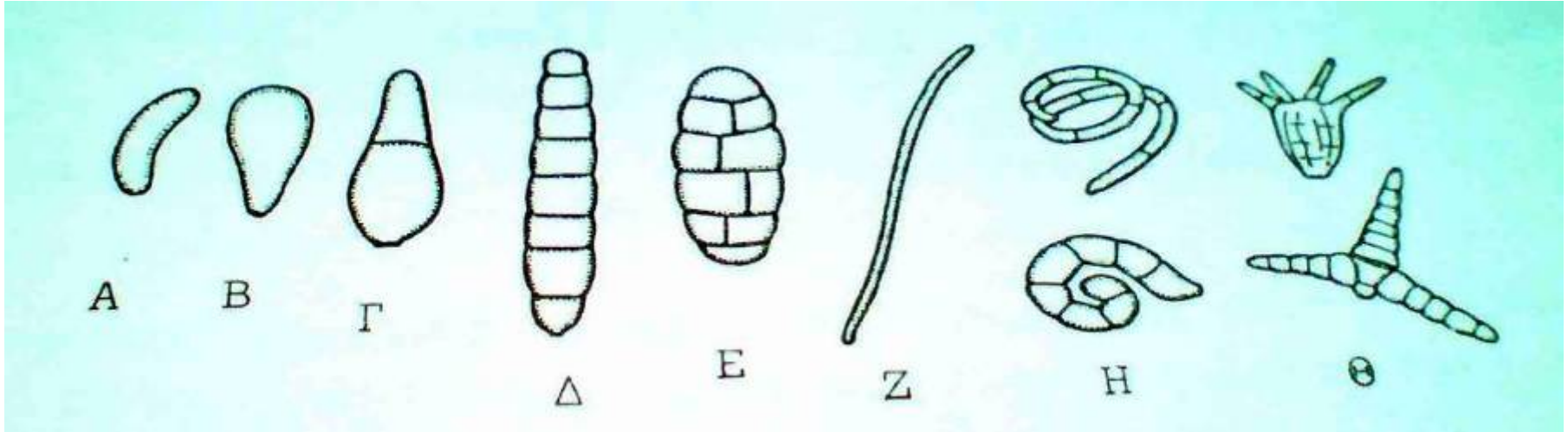
Τύποι κονιδίων

- Λεπτότοιχα ή παχύτοιχα
- Υαλώδη ή χρωματισμένα (κίτρινο, ερυθρό, καστανό, μαύρο)
- Λεία ή με απλές ή διακλαδιζόμενες νηματοειδείς εκφύσεις
- Μονοκύτταρα ή πολυκύτταρα

Τύποι κονιδίων

A. αλλαντοσπόριο, Β. αμεροσπόριο, Γ. διδυμοσπόριο,
Δ. φραγμοσπόριο, Ε. δικτυοσπόριο, Ζ.
σκωληκοσπόριο, Η. ελικοσπόριο, Θ. Σταυροσπόριο
(κατά Saccardo)

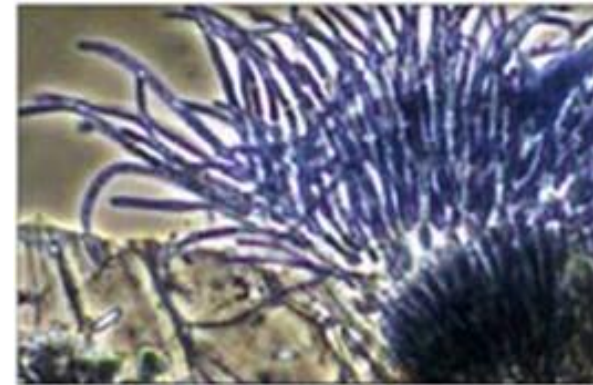
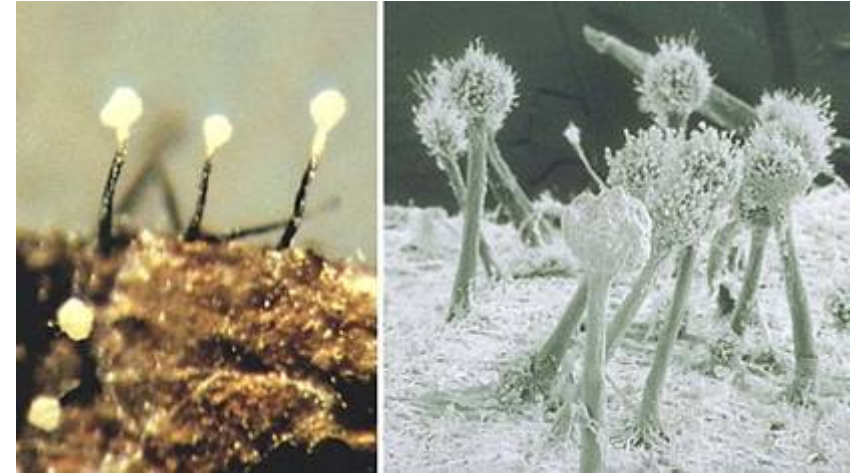
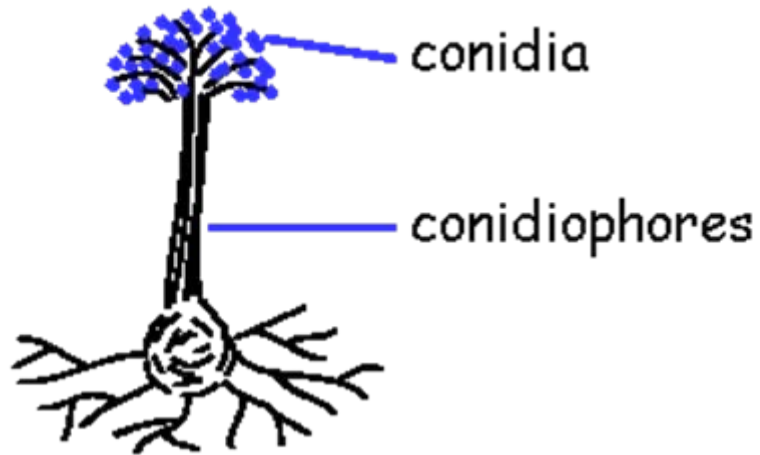
Αναπαραγωγή μυκήτων

ΑΓΕΝΕΙΣ καρποφορίες* μυκήτων (1)

- Ελεύθεροι, ή να συνδέονται μεταξύ τους και να σχηματίζουν δέσμες → σποριογόνος μυκηλιακός σχηματισμός, το **σύνημα** ή **κορέμιο**
- * **Καρποφορία** ονομάζεται το όργανο του μύκητα, που σχηματίζονται μέσα ή πάνω του τα σπόρια

Αναπαραγωγή μυκήτων

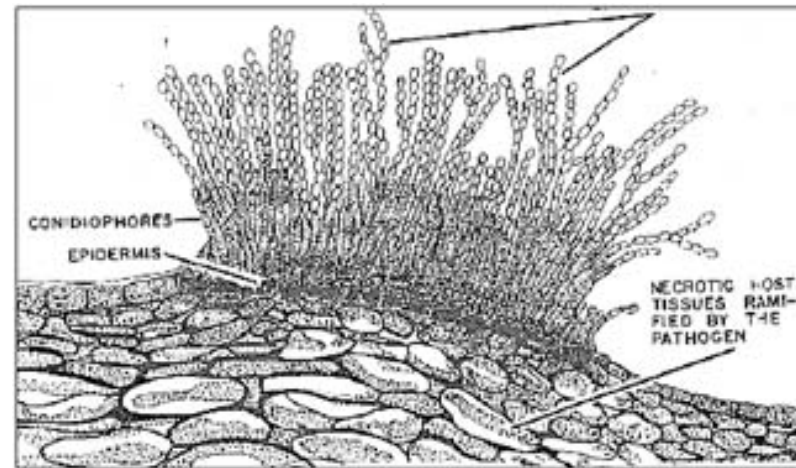
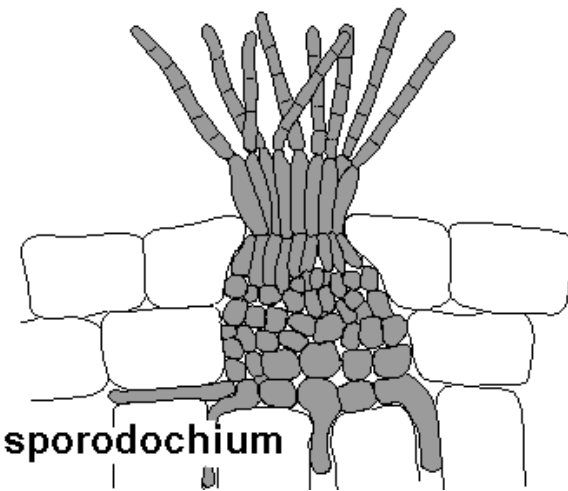
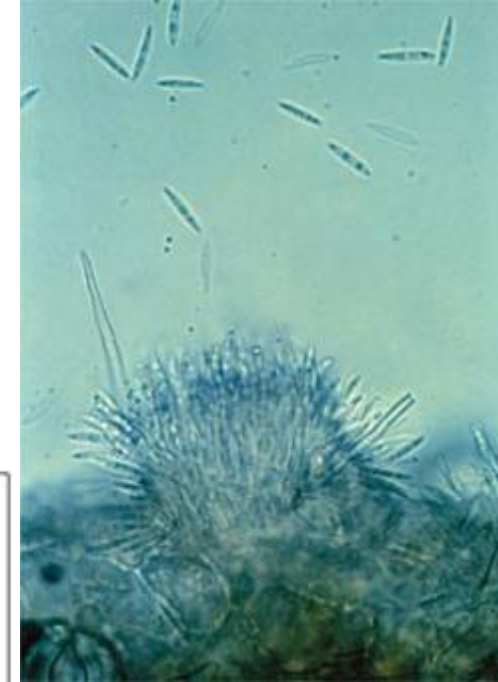
ΑΓΕΝΕΙΣ καρποφορίες μυκήτων (1)

σύννημα ή κορέμιο

Αναπαραγωγή μυκήτων

ΑΓΕΝΕΙΣ καρποφορίες μυκήτων (2)

- Όταν μάζες κονιδιοφόρων εκφύονται από στρώμα υφών, τότε λέγεται **σποριοδόχειο**

Αναπαραγωγή μυκήτων

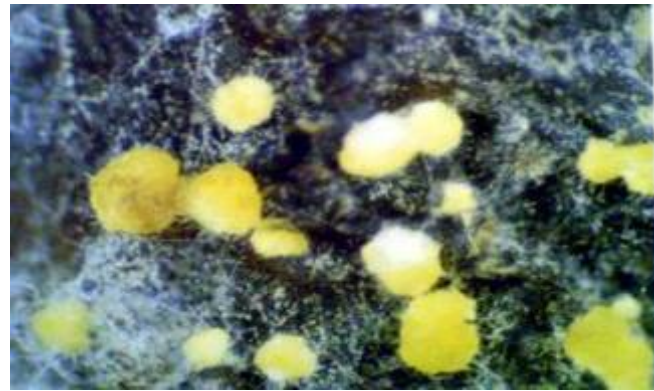
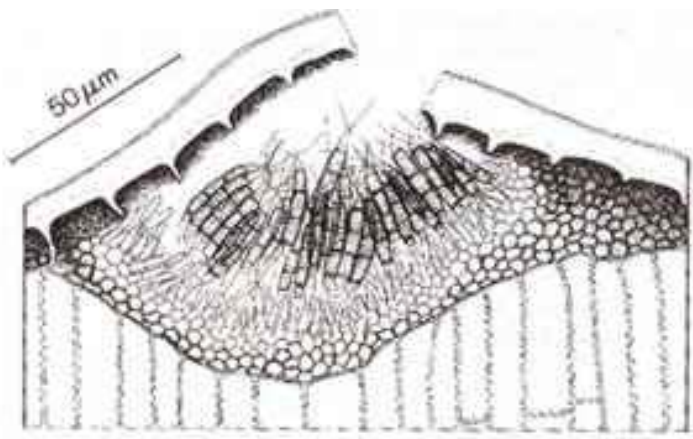
ΑΓΕΝΕΙΣ καρποφορίες μυκήτων (3)

- Ορισμένοι παρασιτικοί μύκητες σχηματίζουν κάτω από την εφυμενίδα ή επιδερμίδα του ξενιστή μυκηλιακό στρώμα από το οποίο ορθώνονται πυκνές μάζες κονιδιοφόρων
- Στη συνέχεια σχίζεται η εφυμενίδα ή/και επιδερμίδα και ακολουθεί η ελευθέρωση κονιδίων
- Αυτή η παραλλαγή σποριοδοχείου καλείται **ακέρβουλο**

Αναπαραγωγή μυκήτων

ΑΓΕΝΕΙΣ καρποφορίες μυκήτων (3)

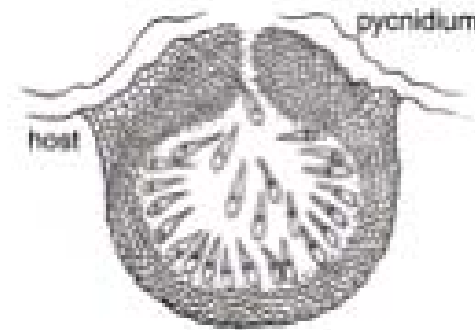
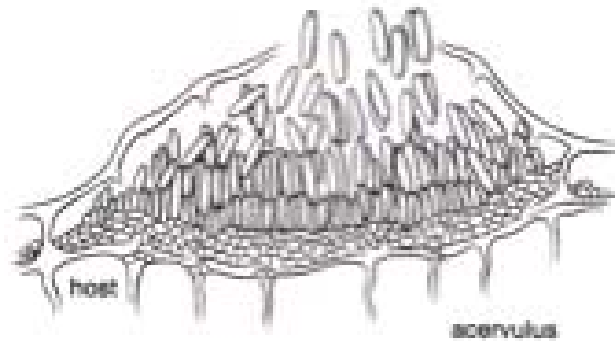
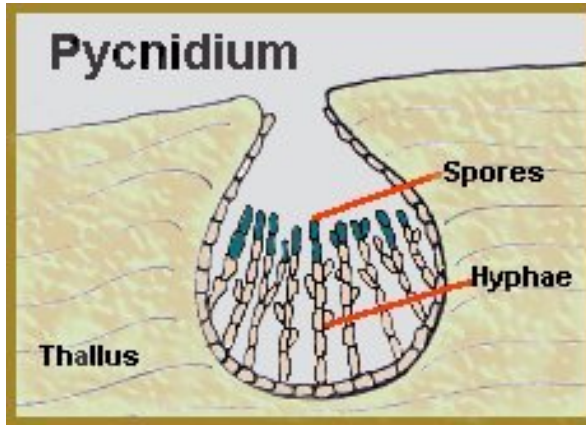
Αναπαραγωγή μυκήτων

ΑΓΕΝΕΙΣ καρποφορίες μυκήτων (4)

- Το **πυκνίδιο** είναι σφαιροειδής ή φιαλοειδής σύνθετος σποριοφόρος σχηματισμός που συνιστάται από ψευδοπαρεγχυματικό περίδιο, του οποίου η εσωτερική παρειά επενδύεται από ένα γόνιμο στρώμα που φέρει απλούς ή διακλαδιζόμενους κονιδιοφόρους
- Μπορεί να είναι κλειστά και να ανοίγουν δια ρήξεως όταν ωριμάσουν ή να φέρουν πόρο (**οστιόλη**) μέσω του οποίου ελευθερώνονται τα κονίδια, τα **πυκνιδιοσπόρια** υπό μορφή παχύρρευστης, γλοιώδους ταινίας

Αναπαραγωγή μυκήτων

ΑΓΕΝΗΣ αναπαραγωγή μυκήτων

ΣΠΟΡΙΑ αγενούς αναπαραγωγής

- Κονίδια
- Αρθροσπόρια
- Βλαστοσπόρια
- Ζωοσπόρια
- Σποριαγγειοσπόρια

Σε αυτό το στάδιο, η μορφή των μυκήτων ονομάζεται **ΑΤΕΛΗΣ** (η χρωματοσώματα)

Καρποφορίες αγενούς αναπαραγωγής

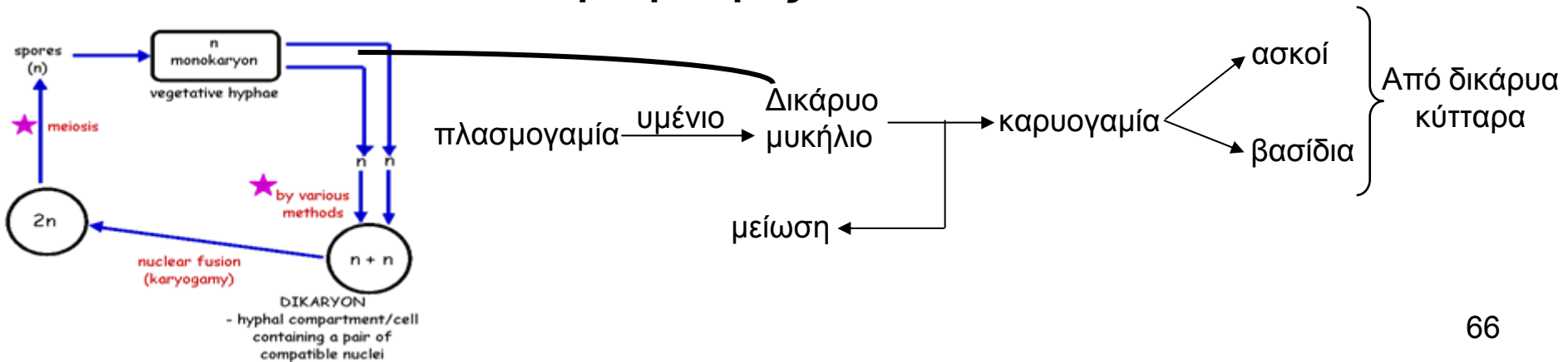
- **Απλές**
  - Κονιδιοφόροι
  - Σποριαγγειοφόροι
- **Σύνθετες**
  - Πυκνίδιο
  - Ακέρβουλο
  - Σωρός
  - Σποριοδοχείο
  - κ.ά.

ΕΓΓΕΝΗΣ αναπαραγωγή μυκήτων

- Εγγενής αναπαραγωγή γίνεται με σπόρια που παράγονται από την ένωση δύο πυρήνων και περιλαμβάνει τις φάσεις της πλασμογαμίας, καρυογαμίας και μείωσης
- Τα αγενή σπόρια των μυκήτων χρησιμοποιούνται κυρίως για τη διασπορά τους, ενώ τα εγγενή για τη διατήρησή τους

Ανώτεροι μύκητες

Αναπαραγωγή μυκήτων

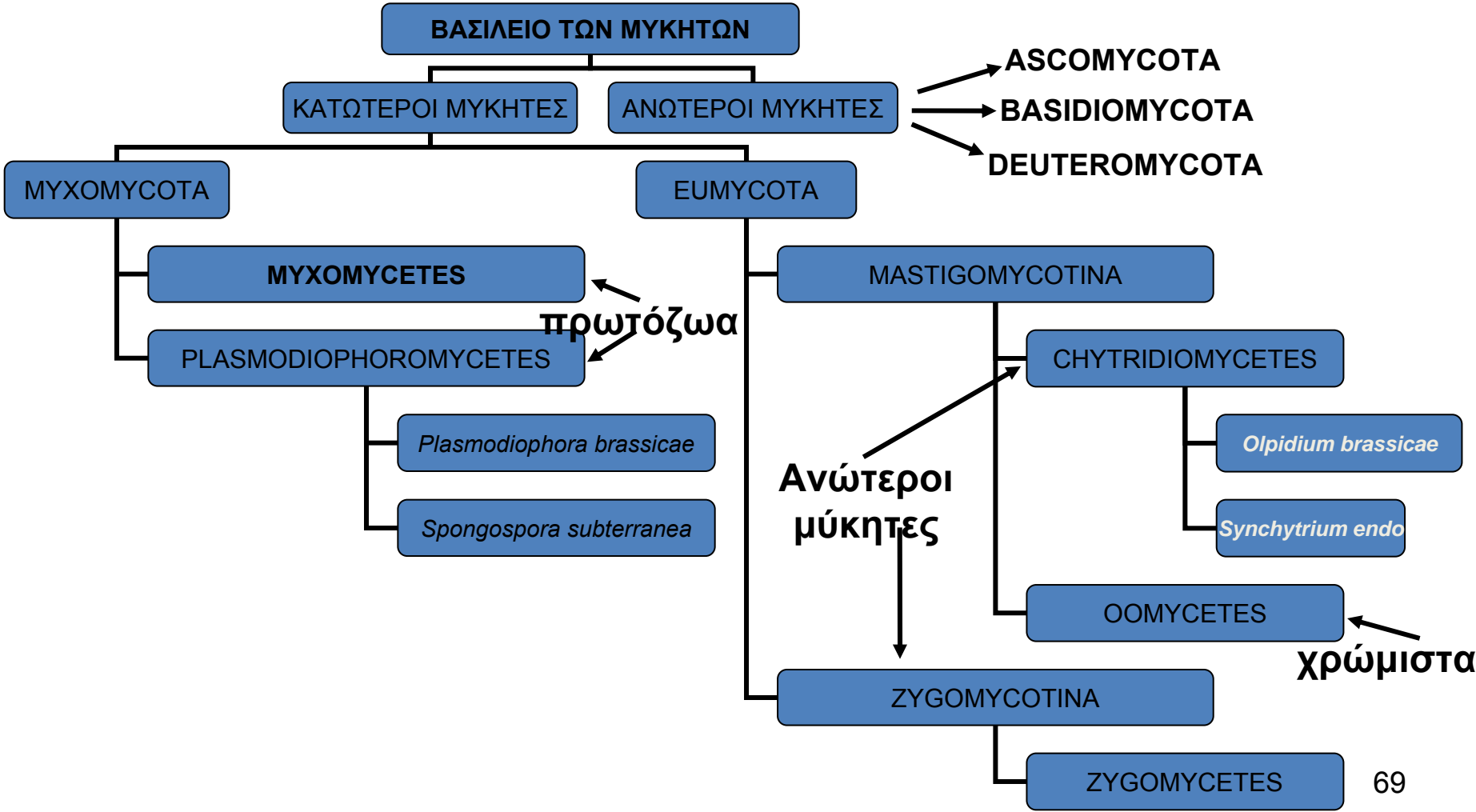
- Οι μύκητες με κύτταρα απουσίας τοιχωμάτων ταξινομούνται στα Mycomycota
- Όλοι οι υπόλοιποι (κύτταρα με τοιχώματα) ταξινομούνται στα Eumycota
- Οι χαρακτήρες της **εγγενούς** αναπαραγωγής θεωρούνται ως οι πλέον καθοριστικοί στην ταξινόμηση των μυκήτων
- Οι μεγάλες ομάδες των μυκήτων αναγνωρίζονται και από τους χαρακτήρες των υφών τους ή του θαλλού και τον αγενή τρόπο αναπαραγωγής τους

Αναπαραγωγή μυκήτων

- Ανώτεροι μύκητες, ανάλογα με τον τρόπο σχηματισμού των **εγγενών** σπορίων διακρίνονται σε Ascomycotina και Basidiomycotina
- **Αδηλομύκητες** (Deuteromycotina, fungi imperfecti): είναι ταξινομικά ως άθροισμα τεχνητό και περιλαμβάνει τις **αγενείς** (ατελείς) μορφές των ασκομυκήτων και βασιδιομυκήτων

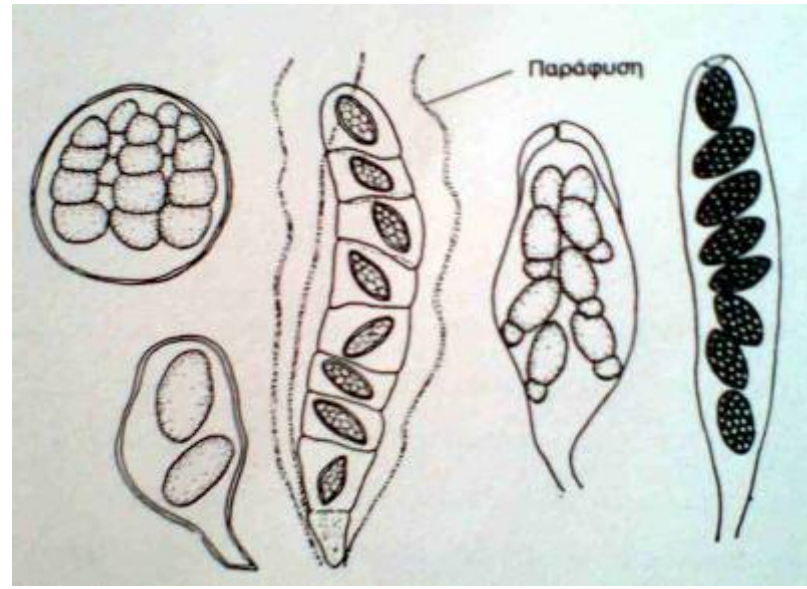
Ονοματολογία-Ταξινόμηση (παλαιά-νέα)

ΕΓΓΕΝΗΣ αναπαραγωγή-Ascomycotina

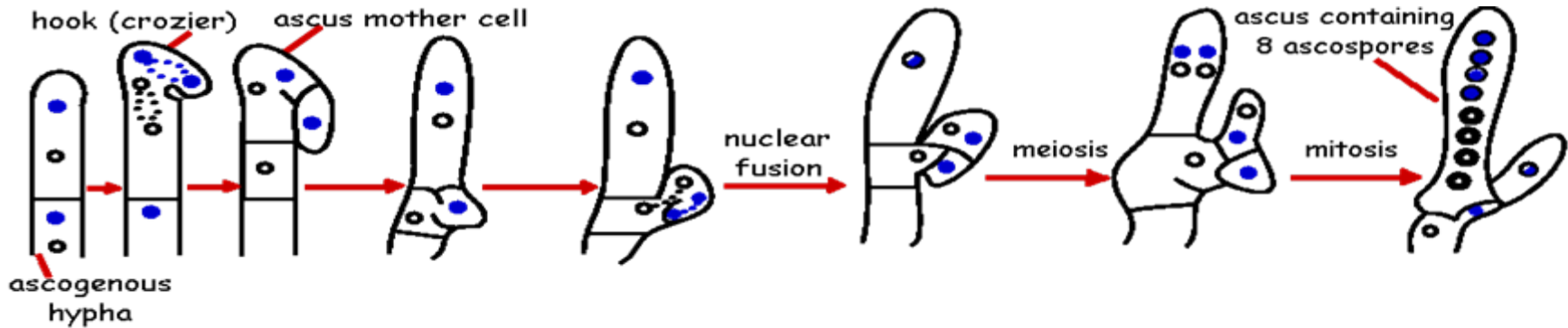
- Εσωτερικά του ασκού υπάρχουν συνήθως 8 ασκοσπόρια

Τύποι ασκών από αριστερά προς δεξιά:
σφαιροειδής, ωοειδής με μίσχο, με σέπτα,
ροπαλοειδής, κυλινδρικός

Πορεία σχηματισμού ΑΣΚΟΥ

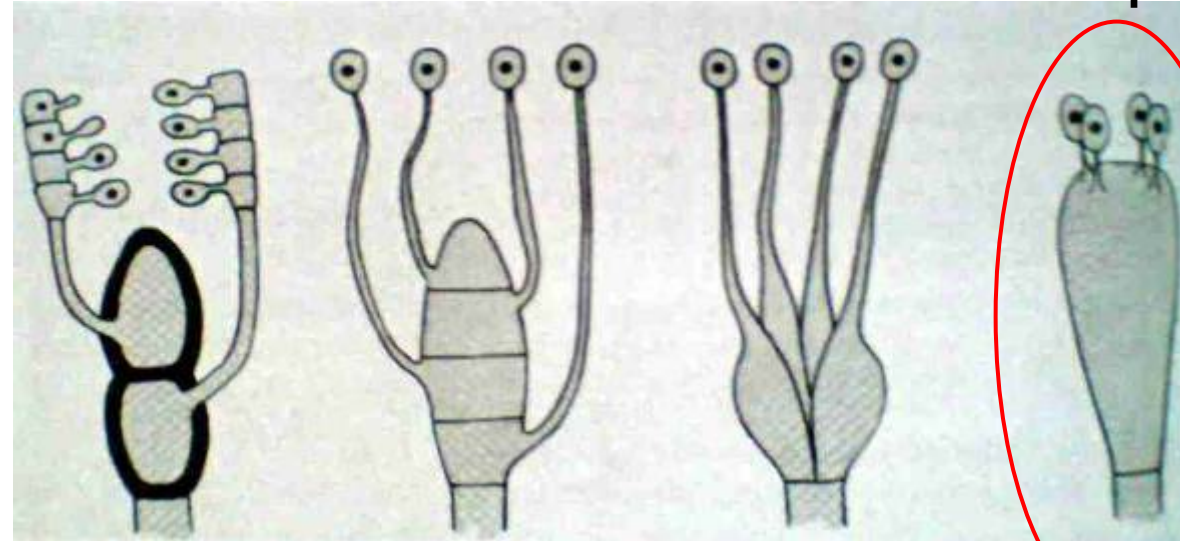

ΕΓΓΕΝΗΣ αναπαραγωγή Basidiomycotina

- Εξωτερικά του ροπαλοειδούς βασιδίου υπάρχουν 4 βασιδιοσπόρια, πάνω σε ισάριθμα στηρίγματα

συνήθης μορφή

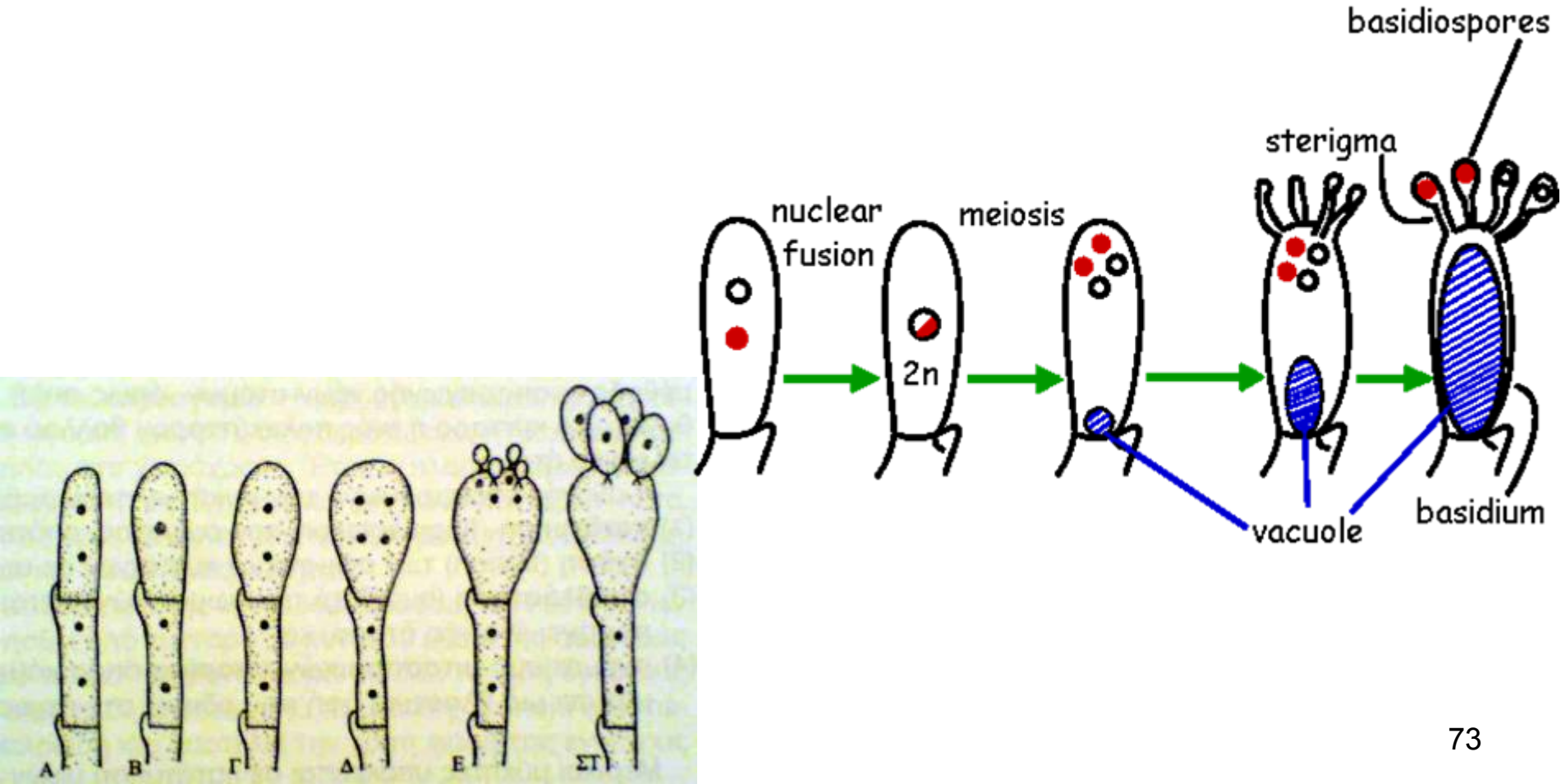

Τύποι βασιδίων

Πορεία σχηματισμού ΒΑΣΙΔΙΟΥ

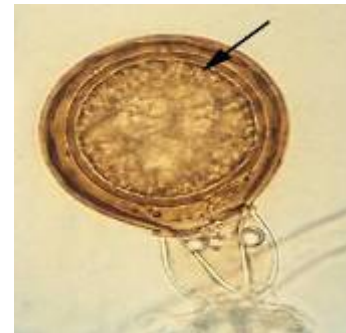

Διάκριση σπορίων ΕΓΓΕΝΟΥΣ αναπαραγωγής

- Ζυγοσπόρια →

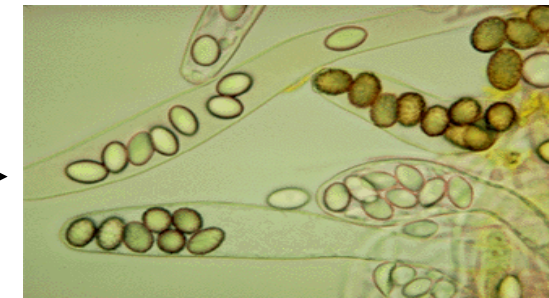

- Ωοσπόρια →

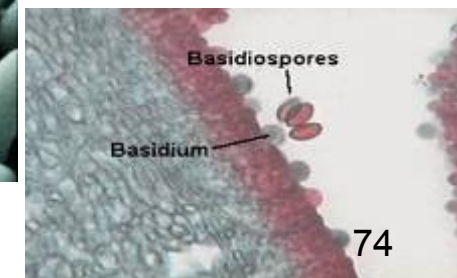
- Ασκοσπόρια (Ασκοί) →

– Ένας ασκός με 8 απλοειδή ασκοσπόρια

- Βασιδιοσπόρια (Βασίδια) →

– Ένα βασίδιο με 4 βασιδιοσπόρια

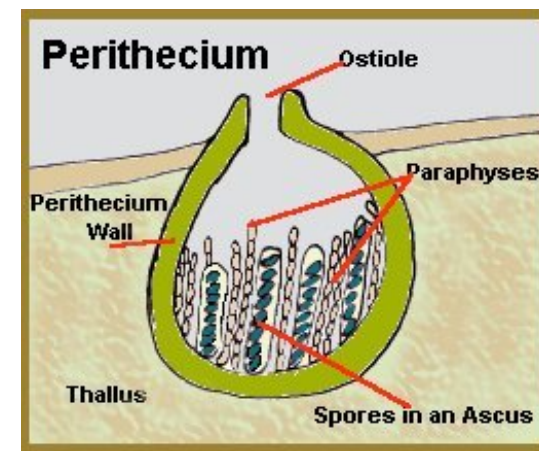
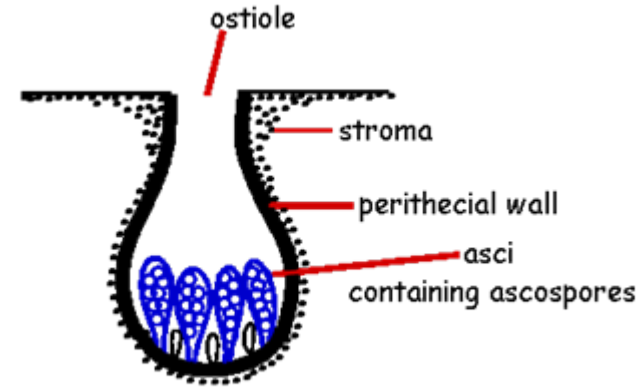

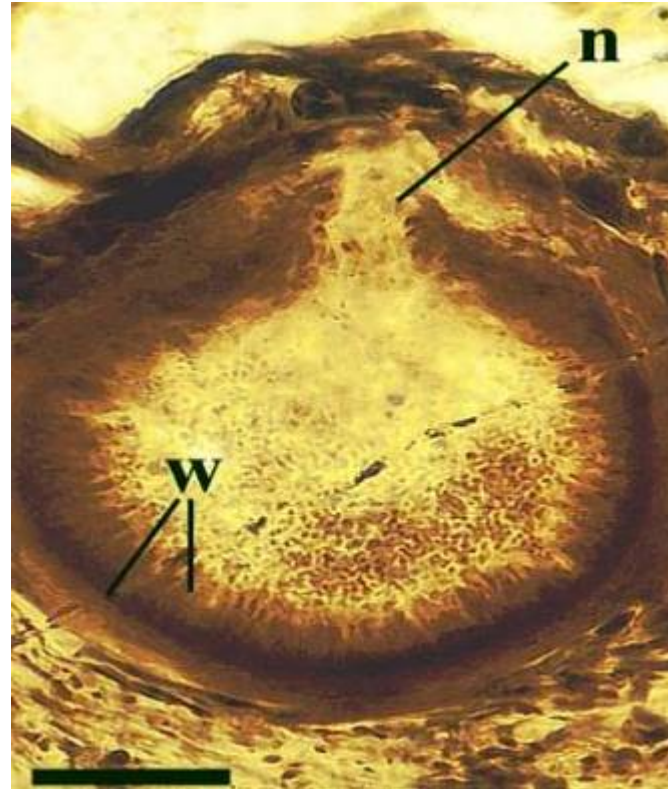
Εγγενείς ΚΑΡΠΟΦΟΡΙΕΣ (1)

Ascomycotina

- **Περιθήκια:** σφαιροειδές ή απιοειδές ασκοκάρπιο που καταλήγει σε ένα πόρο, την οστιόλη (**Pyrenomycetes**)
- Οι ασκογόνες υφές σχηματίζονται στην επιφάνειες ενός γόνιμου στρώματος, το οποίο επενδύει το περίδιο

Περιθήκια

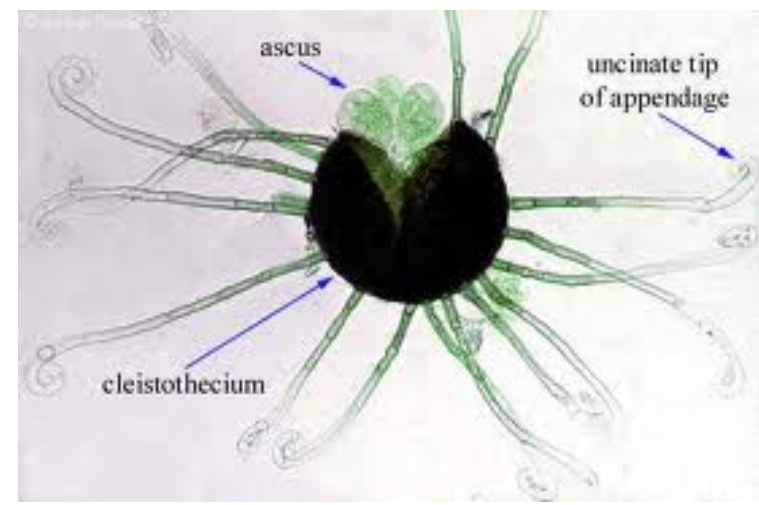
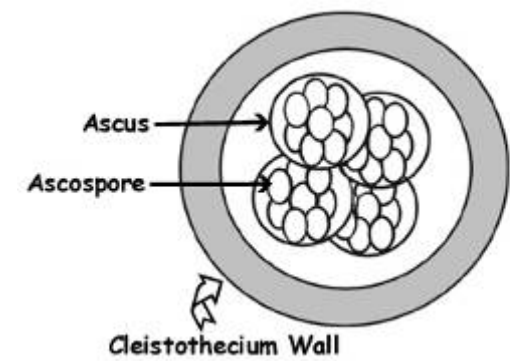

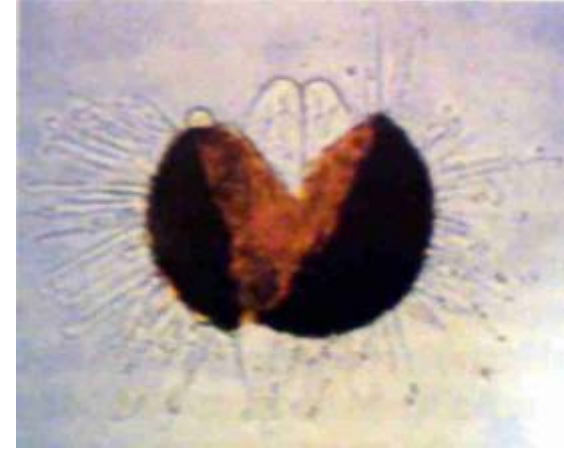
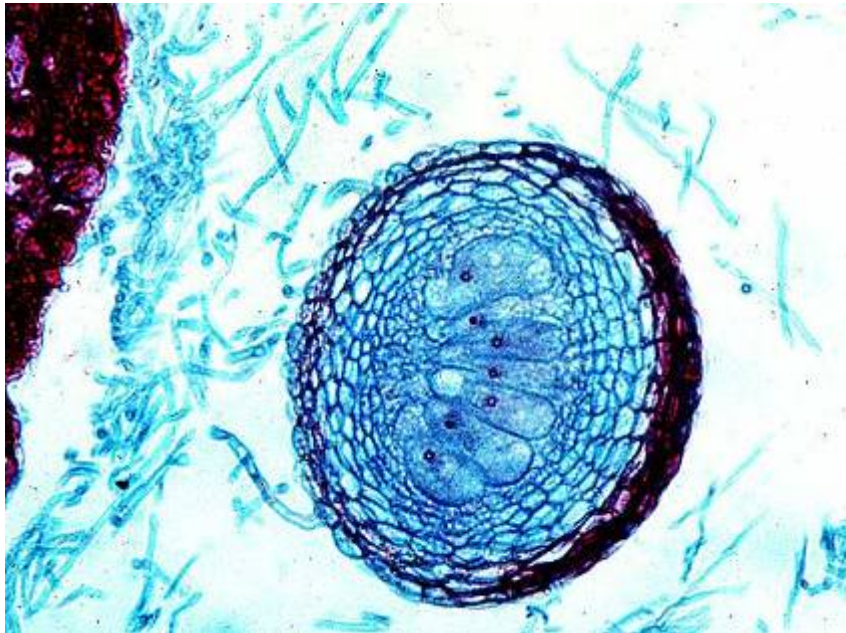
Εγγενείς ΚΑΡΠΟΦΟΡΙΕΣ (2)

Ascomycotina

- **Κλειστοθήκια:** σφαιρικό ή σφαιροειδές ασκοκάρπιο εντελώς κλειστό, το οποίο ανοίγει δια ρήξεως όταν ωριμάσει
(Plectomycetes)

Κλειστοθήκια

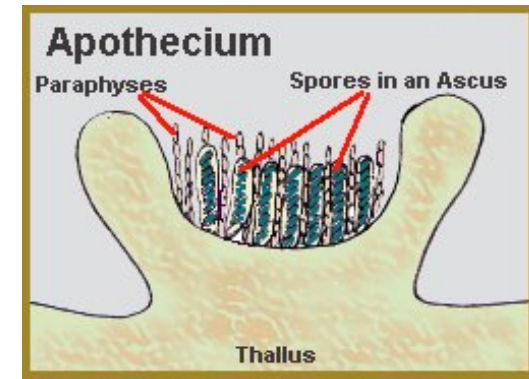
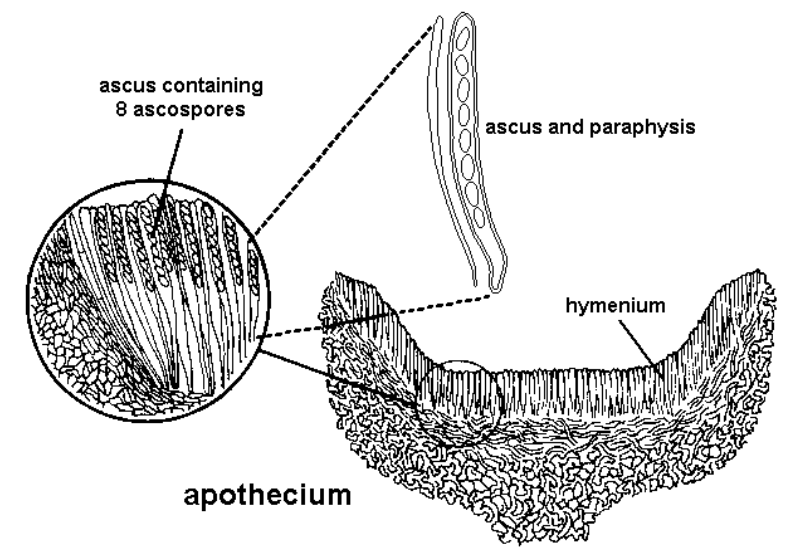

Εγγενείς ΚΑΡΠΟΦΟΡΙΕΣ (3)

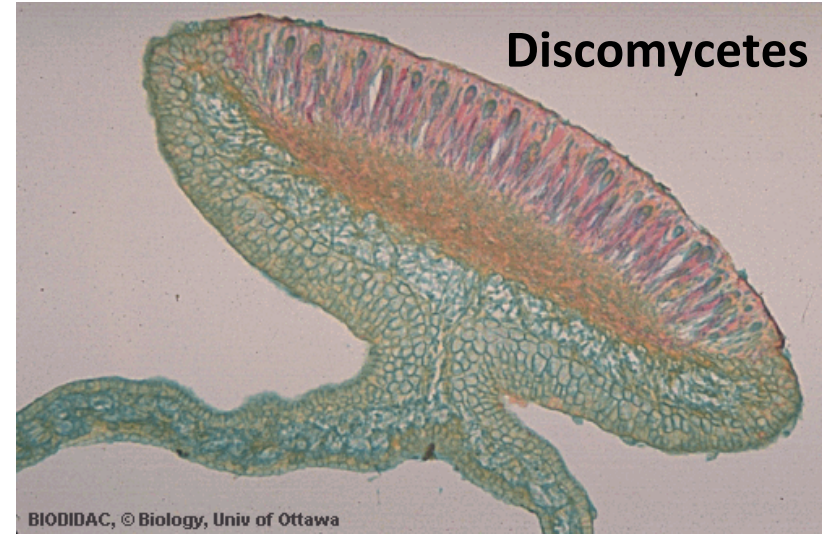
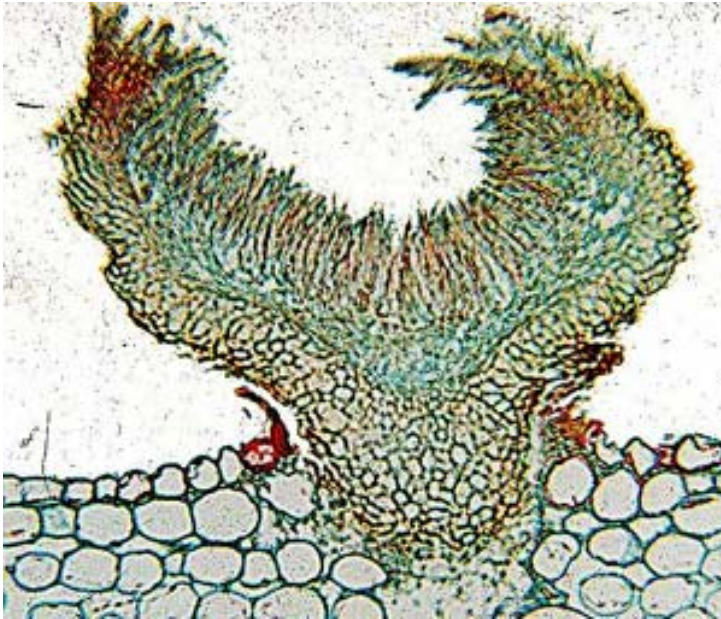
Ascomycotina

- **Αποθήκια:** ανοικτό ασκοκάρπιο που φέρει ασκούς σε ένα εκτεθειμένο υμένιο
- Τυπική μορφή: σχήμα κοίλου δίσκου ή κυπέλλου (**Discomycetes**)

Αποθήκια

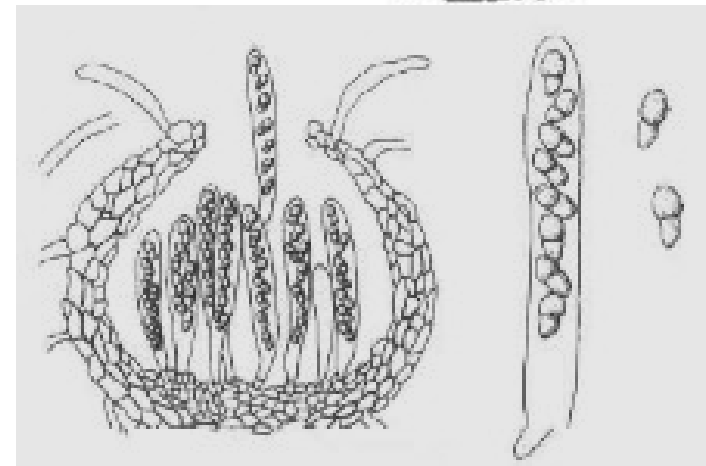
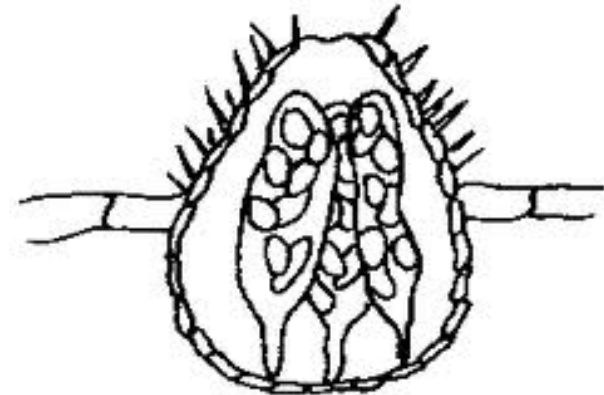

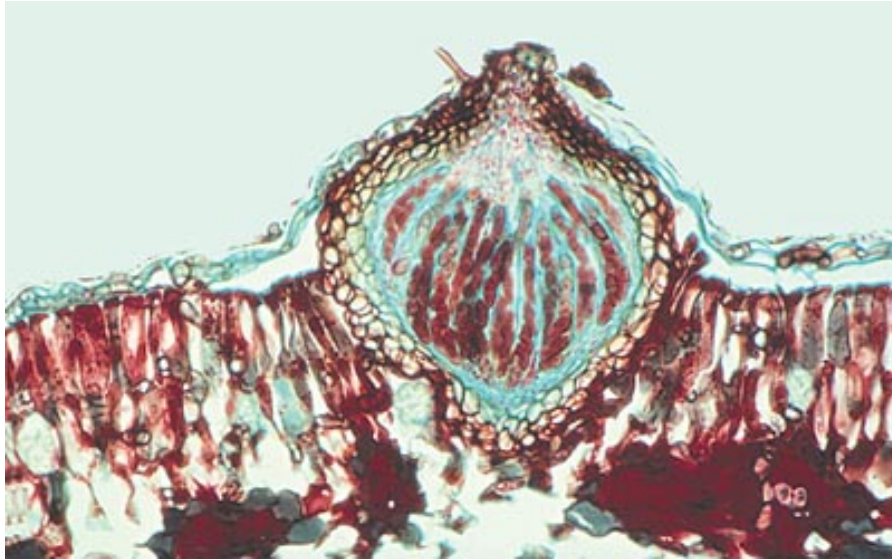
Εγγενείς ΚΑΡΠΟΦΟΡΙΕΣ (4)

Ascomycotina

- **Ψευδοθήκια ή ασκοστρώματα:**
πολλοί ασκομύκητες
(**Loculoascomycetes**) σχηματίζουν
τους ασκούς τους μέσα σε
κοιλότητες στρωματικών
καρποφοριών, τα οποία
συντίθενται από σωματικές υφές
που διαφοροποιούνται σε
ψευδοπαρέγχυμα
- Πριν την εμφάνιση των ασκών
μοιάζουν με σκληρώτια

Ψευδοθήκια ή ασκοστρώματα

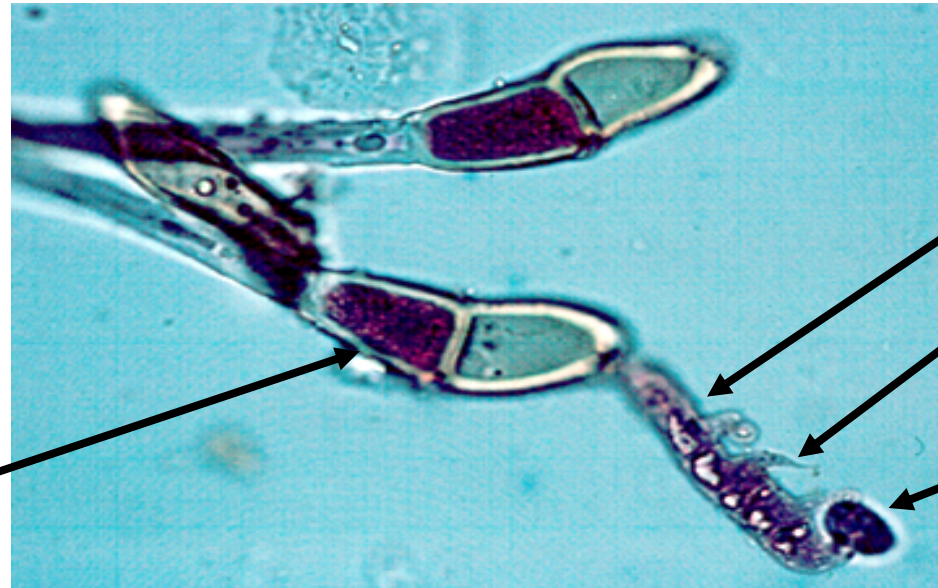
Εγγενείς ΚΑΡΠΟΦΟΡΙΕΣ (1)

Basidiomycotina

- **Τελειοσπόρια: βασίδια** μεμονωμένα που προκύπτουν υπό μορφή βλαστικής υφής με σέπτα από εξειδικευμένο τύπο σπορίων, τα τελειοσπόρια (**Teliomycetes**: σκωριάσεις, άνθρακες, δαυλίτες)

τελειοσπόρια

βασίδιο

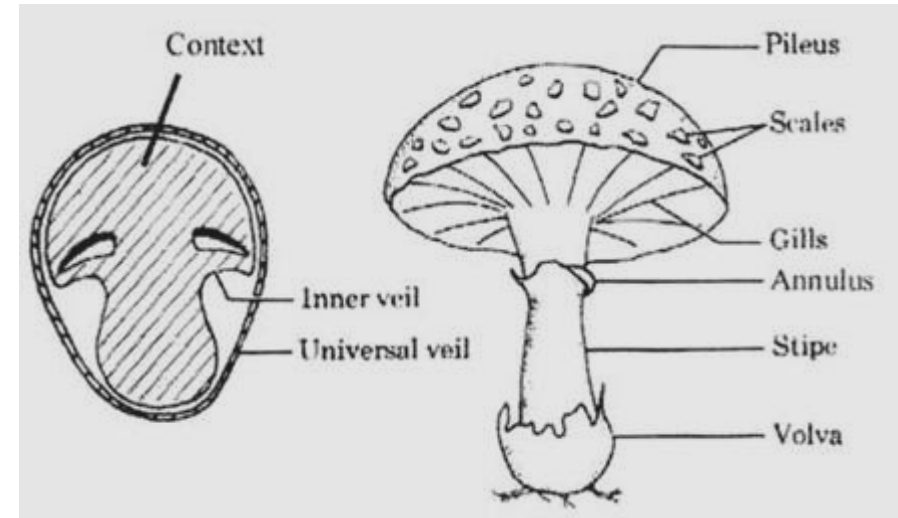
Στηρίγματα (4)

Βασιδιοσπόριο

Εγγενείς ΚΑΡΠΟΦΟΡΙΕΣ (2)

Basidiomycotina

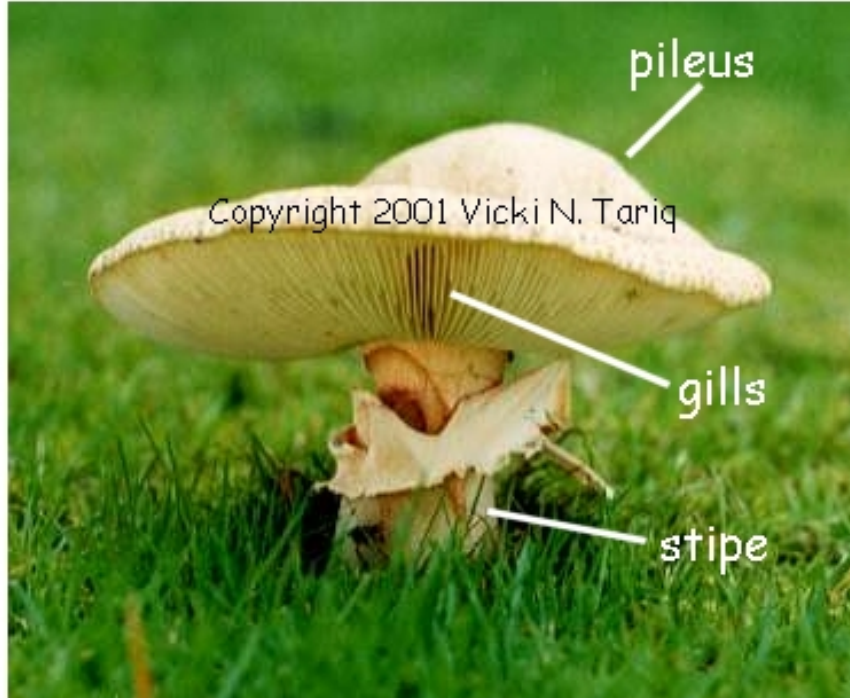
- **Υμένιο ή Βασιδιοκάρπια:**
πολλά μαζί βασίδια επί υμενίου που επενδύει επιφάνειες πόρων ή ελασμάτων, τα οποία δημιουργούνται σε ευμεγεθείς καρποφορίες (**μανιτάρια**) διαφόρων μορφολογικών τύπων (**Hymenomycetes**)

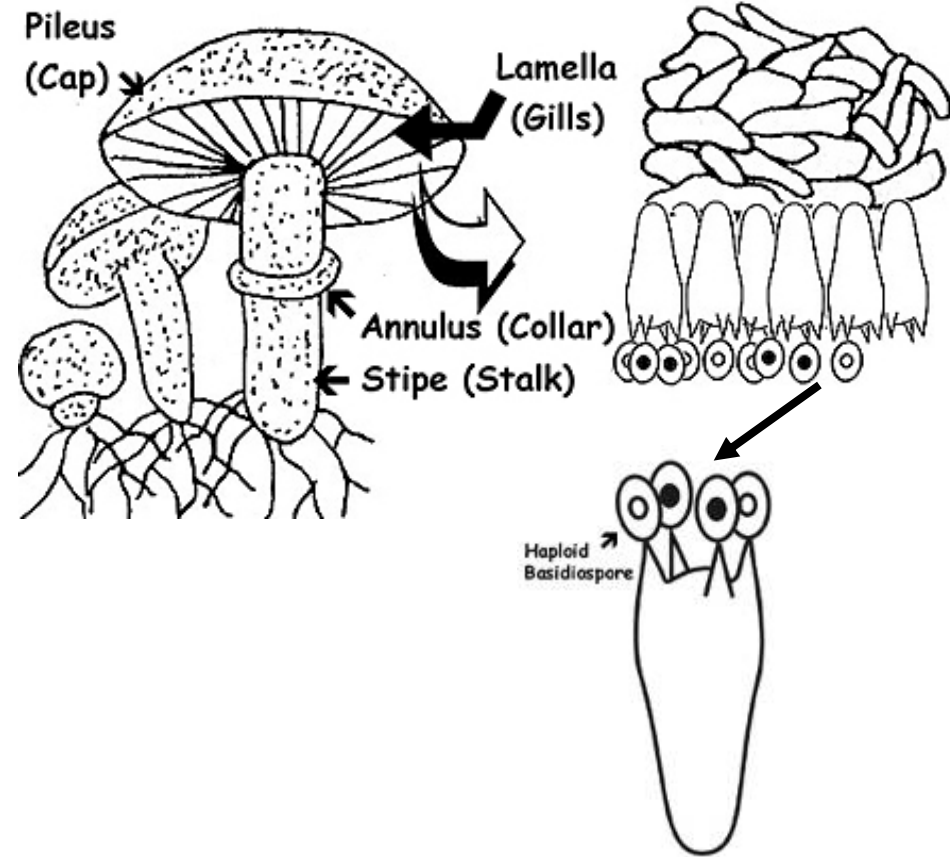

Μανιτάρια

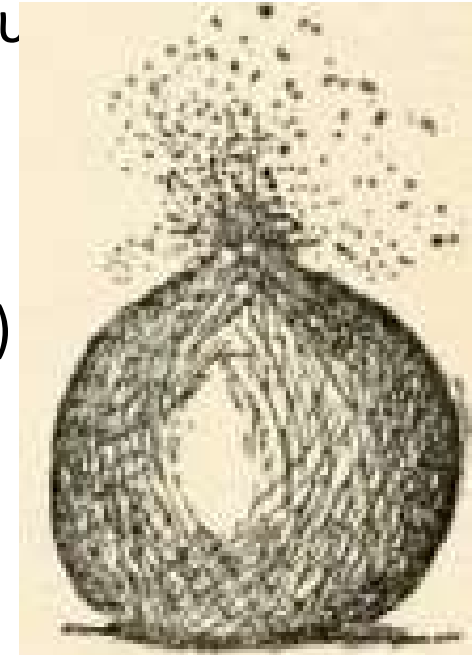
Example of a fruiting body (basidiocarp) in the Hymenomycetes.

Εγγενείς ΚΑΡΠΟΦΟΡΙΕΣ (3)

Basidiomycotina

- **Υμένιο τύπου gleba:** βασίδια επί υμενίου που επενδύει την εσωτερική επιφάνεια του περιδίου μεγάλων κλειστών σφαιρικών καρποφοριών, οι οποίες συνιστούνται από ψευδοπαρεγχυματικό ιστό (**Gasteromycetes**)
- Όχι φυτοπαθολογικού ενδιαφέροντος
- Με το σχηματισμό των βασιδιοσπορίων, το gleba αποδιοργανώνεται

Υμένιο τύπου gleba

ΕΓΓΕΝΕΙΣ καρποφορίες μυκήτων

Καρποφορίες εγγενούς αναπαραγωγής

- **Απλές**
  - Ασκοί
  - Βασίδια
- **Σύνθετες**
  - Αποθήκιο
  - Κλειστοθήκιο
  - Περιθήκιο
  - Σωρός
  - Σποριοφόρος

Σε αυτό το στάδιο, η μορφή των μυκήτων ονομάζεται τέλεια (2η χρωματοσώματα)

Ιδιότητες & χαρακτηριστικά σπορίων

- **Ξηροσπόρια:** έχουν υδρόφοβη επιφάνεια και απελευθερώνονται με την πνοή του ανέμου
- **Μυξοσπόρια:** περιβάλλονται από κολλώδεις υδατοδιαλυτές ουσίες και με διάφορες μορφές νερού απομακρύνονται από τις καρποφορίες τους
- **Εφήμερα:** έχουν μικρό χρόνο που κρατούν τη βλαστική τους ικανότητα (λίγες ώρες μέχρι λίγα 24ωρα)
- **Υπνοσπόρια:** κρατούν για πολύ τη βλαστική τους ικανότητα

Ιδιότητες & χαρακτηριστικά σπορίων

- **Απλανοσπόρια:** χαρακτηρίζονται από παθητική κίνηση
- **Ζωοσπόρια:** έχουν αυτόνομη κίνηση που εξασφαλίζεται με τα μαστίγια
- **Ενδογενή:** παράγονται εσωτερικά σε καρποφορίες ή υφές
- **Εξωγενή:** παράγονται εξωτερικά (πάνω σε καρποφορίες)

Βιβλιογραφία

- Ανώνυμος, 2009. Εργαστηριακές σημειώσεις Φυτοπαθολογίας. Εκδόσεις Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 45 σελ.
- Ζωάκη-Μαλισιόβα Δ., 1995. Εργαστήρια Φυτοπροστασίας Ι. Εκδόσεις ΤΕΙ Ηπείρου, 93 σελ.
- Ζωάκη-Μαλισιόβα Δ., 1998. Μαθήματα Φυτοπροστασίας Ι. Διδακτικές σημειώσεις, Εκδόσεις ΤΕΙ Ηπείρου, 121 σελ.
- Ηλιόπουλος Α.Γ., 2004. Γενική Φυτοπαθολογία. Εκδόσεις Έμβρυο, 296 σελ.
- Τζάμος Ε.Κ., 2007. Φυτοπαθολογία. Εκδόσεις Σταμούλης, 557 σελ.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Τεχνολογικό Ίδρυμα Ηπείρου. Δρ Δήμητρα Ζωάκη
Μαλισιόβα.

Γενική Φυτοπαθολογία Εργαστήριο. Φυτοπαθολογική
μυκητολογία.

Έκδοση: 1.0. Άρτα, 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<<http://eclass.teiep.gr/courses/TEXG101/>>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κ.λπ., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Δρ Αντωνόπουλος Δημήτριος

Γεωπόνος-Φυτικής Παραγωγής ΓΠΑ

Γεωπόνος-Γεωπονικής Βιοτεχνολογίας ΓΠΑ

ΕΠΠΑΙΚ ΑΣΠΑΙΤΕ

ΜΔΕ (MPhil) Φυτοπροστασίας ΓΠΑ

ΜΔΕ (MSc) Ασφάλειας Τροφίμων WUR

ΔΔ (PhD) Φυτοπαθολογίας ΓΠΑ

Μετα-ΔΔ (Post-Doc) Φυτοπαθολογίας NCSU USA

Μετα-ΔΔ (Post-Doc) Φυτοπαθολογίας ΓΠΑ-ΙΚΥ

Άρτα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

